

ივანე ჯავახიშვილის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
მსოფლიოს სოციალურ-პოლიტიკური და ტურიზმის გეოგრაფია

*ჩილეს მოსახლეობის დინამიკის, მობილობის და
გადაადგილების ძირითადი თავისებურებები*

შესადარებელი ქვეყნები შვედეთი და სენეგალი.

ნაშრომი შესრულებულია მსოფლიოს სოციალურ-პოლიტიკური
და ტურიზმის გეოგრაფიის ბაკალავრის აკადემიური ხარისხის
მოსაპოვებლად.

სტუდენტი: ნინო ყიფიანი

ხელმძღვანელი: გიორგი გოგსაძე, გეოგრაფიის დოქტორი

თბილისი, 2026 წელი

სარჩევი

სარჩევი	2
ანოტაცია	3
შესავალი	4
ისტორია.....	5
მოსახლეობის რაოდენობის დინამიკა და ბუნებრივი მოძრაობა	6
მოსახლეობის მექანიკური მოძრაობა.....	13
დემოგრაფიული პოლიტიკა და მოსახლეობის დინამიკის პროგნოზირება	15
მოსახლეობის სქესობრივ-ასაკობრივი სტრუქტურა.....	17
მოსახლეობის ხარისხის სოციალურ-დემოგრაფიული მაჩვენებლები.....	19
მოსახლეობის დასაქმება.....	23
მოსახლეობის რასობრივი სტრუქტურა.....	26
მოსახლეობის ეთნოლინგვისტური სტრუქტურა.....	27
მოსახლეობის რელიგიური სტრუქტურა	28
ურბანიზაცია, განსახლება და მოსახლეობის ტერიტორიული განლაგება	29
დასკვნა	35
გამოყენებული ლიტერატურა	Error! Bookmark not defined.

ანოტაცია

აღნიშნული ნაშრომი თავისი შინაარსით წარმოადგენს ჩილეს საზოგადოებრივ-გეოგრაფიული მნიშვნელობის განსაზღვრას. ნაშრომი მოიცავს ისეთ თემებს, როგორებიცაა: ჩილეს მდებარეობა და საზღვრები, სოციალურ-ეკონომიკური და სოციალურ-დემოგრაფიული განვითარება, მოსახლეობის რაოდენობის დინამიკა და ბუნებრივი მოძრაობა, მიგრაცია და მისი ისტორიული მიმოხილვა, მოსახლეობის დასაქმება, რასობრივი, ენობრივი და რელიგიური სტრუქტურა, უბრანიზაცია. აღნიშნული თემები, რა თქმა უნდა, მოგვცემს ნათელ ვიზუალიზაციას ჩილეს საზოგადოებრივ გეოგრაფიაზე, რაც დაგვეხმარება საკითხის გააზრებასა და სიღრმისეულ ანალიზში.

აღსანიშნავია, რომ ნაშრომში ჩილეს მნიშვნელობის უკეთ აღსაქმელად, იგი შედარებულია ორ ქვეყანასთან - შვედეთსა და სენეგალთან. ამით ჩილეს თავისებურებები გლობალურ კონტექსტში მეტად თვალსაჩინოა.

ინფორმაციის ვერბალური მასალის უკეთ წარმოსაჩენად, გამოყენებულია სტატისტიკური მასალების შეფასებისა და შედარების მეთოდები, კერძოდ, ჩილე შედარებულია შვედეთთან და სენეგალთან. ამასთან, აქ იხილავთ გრაფიკებს, დიაგრამებსა და ცხრილებს, რომლებიც ილუსტრირების შესანიშნავი შესაძლებლობაა.

ამდენად, აღნიშნული ნაშრომის მიზანია მკითხველს, სხვადასხვა მეთოდის გამოყენებით, შეუქმნას კომპლექსური წარმოდგენა, ერთი მხრივ, ჩილეს სოციალურ-პოლიტიკურ პროცესებზე, ხოლო, მეორე მხრივ, ჩილეს დემოგრაფიულ და გეოგრაფიულ მონაცემებზე ლოკალური და მსოფლიო მასშტაბით.

შესავალი

ჩილე მდებარეობს სამხრეთ ამერიკის კონტინენტზე. ოფიციალურად იგი იწოდება ჩილეს რესპუბლიკად, რომლის დედაქალაქია სანტიაგო. იგი წარმოადგენს ერთ-ერთ უდიდეს ქალაქს სამხრეთ ამერიკაში და არის როგორც ადმინისტრაციული, ისე ინდუსტრიული და ეკონომიკური ცენტრი ქვეყნისათვის. 16 რეგიონად დაყოფილ ამ სახელმწიფოს მართავს პრეზიდენტი, ამიტომ იგი წარმოადგენს საპრეზიდენტო რესპუბლიკას. (chile Administrative divisions, 2024).

კონტინენტის უკიდურეს დასავლეთ ნაწილში არსებულ სახელმწიფოს უჩვეულო ფიზიკური გეოგრაფია ახასიათებს (BRITANICA, 2026). მისი მსგავსი მდებარეობა განაპირობებს ინტერესსა და ქვეყნის ტერიტორიაზე მრავალფეროვანი გეოგრაფიული პროცესების წარმართვას. ქვეყნის ფართობი შეადგენს 756 102 კმ², რითაც იგი იკავებს 38-ე ადგილს მსოფლიოში. სახმელეთო ტერიტორიაა 743 812 კმ², ხოლო საზღვაო 12,290 კმ² (WorldAtlas, 2026).

ჩილეს ჩრდილოეთიდან ესაზღვრება პერუ და ბოლივია, აღმოსავლეთიდან არგენტინა, დასავლეთიდან კი წყნარი ოკეანე. ჩილეს მსგავსი ფიზიკური მდებარეობა განპირობებულია იმით, რომ აღმოსავლეთიდან მთელს სიგრძეზე გადაჭიმულია ყველაზე გრძელი და ერთ-ერთი მაღალი მთათა სისტემა ანდების სახით. იგი არა მარტო ხელს უწყობს კლიმატის ფორმირებას, არამედ ქვეყნის ეკონომიკურ და დემოგრაფიულ პროცესებზეც დიდი გავლენა აქვს. აღსანიშნავია, რომ წყნარ ოკეანეში არსებული კუნძულები: ხუან-ფერნანდესი, სალა-ი-გომესი, დესვენტურადასი და

სურათი 1. ჩილეს რუკა

წყარო: https://www.worldometers.info/img/maps_c/CI-map.gif

აღდგომის კუნძულები ჩილეს ტერიტორიული ერთეულებია (ჩილე, 2026). ჩილე ანტარქტიდიდან გამოყოფილია დრეიკის სრუტით. არგენტინის კონკრეტული ნაწილიდან კი მაგელანის სრუტით. ჩილეს სიგრძის გამო იგი კლიმატურად მრავალფეროვანია. აქ ვხვდებით ტროპიკული კლიმატის ტიპს, რომელიც გადადის ოკეანურში და უერთდება სუბანტარქტიკულ და ანტარქტიკულ ტიპებს.

სურათი 2. ჩილეს დროშა.

წყარო: https://www.britannica.com/topic/history-of-Chile?utm_source=

ისტორია

ჩილე სამხრეთ ამერიკის ერთ-ერთი გამორჩეული სახელმწიფოა. საკუთარი მდებარეობიდან გამომდინარე, თუ ისტორიულ რეალობას თვალს გადავავლებთ, იგი მოიცავს კოლონიზაციის, დამოუკიდებლობის, დიქტატურისა და დემოკრატიულობის პერიოდებს. მე-16 საუკუნეში ევროპიდან გამოჩნდნენ კონკისტადორები, რომლებმაც სამრეთ ამერიკის კონტინენტის დამორჩილება დაიწყეს. განსაკუთრებით დაწინაურდნენ ესპანელები. მათ მოსვლამდე ჩილეს ტერიტორიაზე, ისე როგორც მთელს სამხრეთ ამერიკაში, ადგილობრივი ტომები ცხოვრობდნენ. ესპანელთა ბატონობა აისახა ადგილობრივი მოსახლეობის ლინგვისტურ, სოციალურ და რელიგიურ სფეროებზეც, რაზეც მოგვიანებით ვისაუბრებთ. ესპანეთის კოლონიად ქცეული ჩილეს უპირატესობა ძირითადად სოფლის მეურნეობაში და სამთო საქმიანობაში გამოიხატებოდა.

მრავალი საუკუნის განმავლობაში ჩილე ესპანეთის მმართველობის ქვეშ არსებობდა. 1810 წელს ჩილეში დაიწყო დამოუკიდებლობის მოპოვებისათვის ბრძოლები. 1818 წელს კი მან მოიპოვა დამოუკიდებლობა. ჩილე დემოკრატიული განვითარების გზაზე დადგა, თუმცა აქაც წარმოიშვა შიდა პოლიტიკური კრიზისი და სახელმწიფო გადატრიალება. დამყარდა სამხედრო დიქტატურა, რომელიც 1990 წლამდე მძვინვარებდა. კრიზისის დაძლევის შემდეგ ჩილეში დაიწყო ეკონომიკური სტაბილურობა და დღეს იგი ლათინური ამერიკის ერთ-ერთ განვითარებულ და დამოუკიდებელ სახელმწიფოდ ითვლება (Augustyn, n.d.).

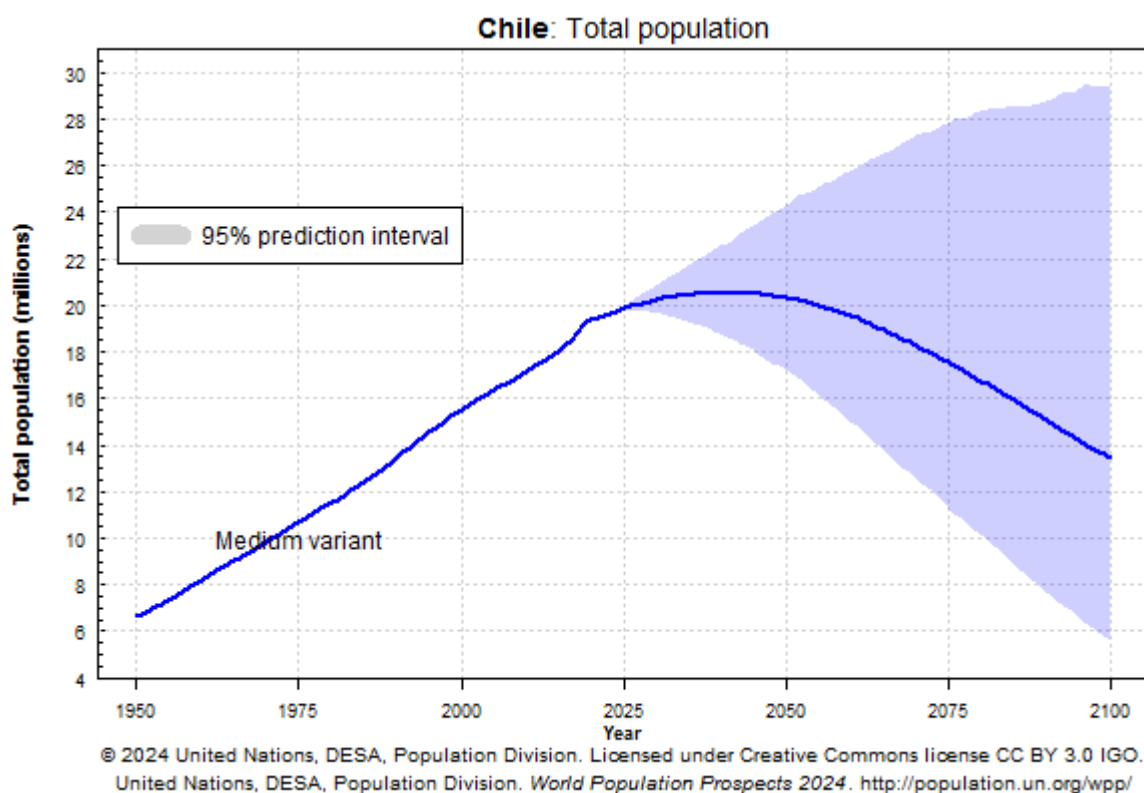
მოსახლეობის რაოდენობის დინამიკა და ბუნებრივი მოძრაობა

მსოფლიო მოსახლეობის საერთო რაოდენობა წლიდან წლამდე სულ უფრო და უფრო მატულობს. წლებთან ერთად თაობათა ცვლის პროცესზე დაკვირვება, გვეხმარება მკაფიო დასკვნების გამოტანაში, რათა მოსახლეობის რაოდენობის დინამიკაზე ვისაუბროთ. ამ მხრივ, ყურადღების მიღმა არ უნდა დავტოვოთ რამდენიმე მნიშვნელოვანი მონაცემი. ბუნებრივი მოძრაობა არაფერია თუ არა ადამიანების დაბადებისა და გარდაცვალების პროცესი. ეს ორი უკანასკნელი სამყაროში შეუქცევადია, მონაცემები კი მუდმივად ცვალებადი.

2026 წლის მონაცემების მიხედვით, ჩილეს მოსახლეობის რაოდენობა შეადგენს 19,936,151 კაცს. დაკვირვებას მეტად გაგვიმარტივებს მოსახლეობის დინამიკის ისტორიული მიმოხილვა ბოლო წლების განმავლობაში. 1990 წლისათვის ჩილეს მოსახლეობა 13,437,176 იყო, ხოლო 2000 წლისათვის ეს მაჩვენებელი მკვეთრად 15,503,635-მდე გაიზარდა. გამოთვლებზე დაყრდნობით შეგვიძლია ვთქვათ, რომ აღნიშნულ პერიოდში, 1990-2000 წლებში, მთლიანი მატების კოეფიციენტი შეადგენს 15.38%, საშუალო წლიური მატება კი 1,43%. მონაცემები მცირედ, თუმცა მაინც იცვლება 21-ე საუკუნეშიც. 2015 წლისათვის ჩილეს მოსახლეობა შეადგენდა 18,047,625-ს მაშინ, როცა 2025 წელს იგი 19,859,921 გახდა (Population of Chile (2026 and historical), n.d.). მსგავსი მონაცემების ფონზე 2015-2025 წლებში მთლიანი მატების კოეფიციენტი 10.04%-მდე შემცირდა. წლიური მატების ტემპი კი 0,96% გახდა.

ამდენად, მონაცემებით მარტივად შეგვიძლია ვთქვათ, რომ მოსახლეობის რაოდენობა იზრდება, თუმცა ნელი ტემპით, რაც განპირობებულია სხვადასხვა სოციალურ-ეკონომიკური და დემოგრაფიული მიზეზით: ურბანიზაცია, შობადობის კლება, განათლების დონის ზრდა, ცხოვრების სტილის ცვლილებები, ქალთა განათლების დონის ზრდა. ჩილეში მაღალია ურბანიზაცია. მოსახლეობის უმრავლესობა უპირატესობას ქალაქში ცხოვრებას ანიჭებს. განათლების დონის ზრდამ და ჯანდაცვის, სანიტარული ნორმების რეგულირებამ სიკვდილიანობის

დონე უმნიშვნელოდ შეამცირა. ქალაქის ცხოვრების წესის ფონზე ჩილეში გავრცელებულია მცირე ოჯახების (1 ან 2 ბავშვის გაჩენის) მოდელი .

სურათი 3. ჩილეს სრული მოსახლეობა .

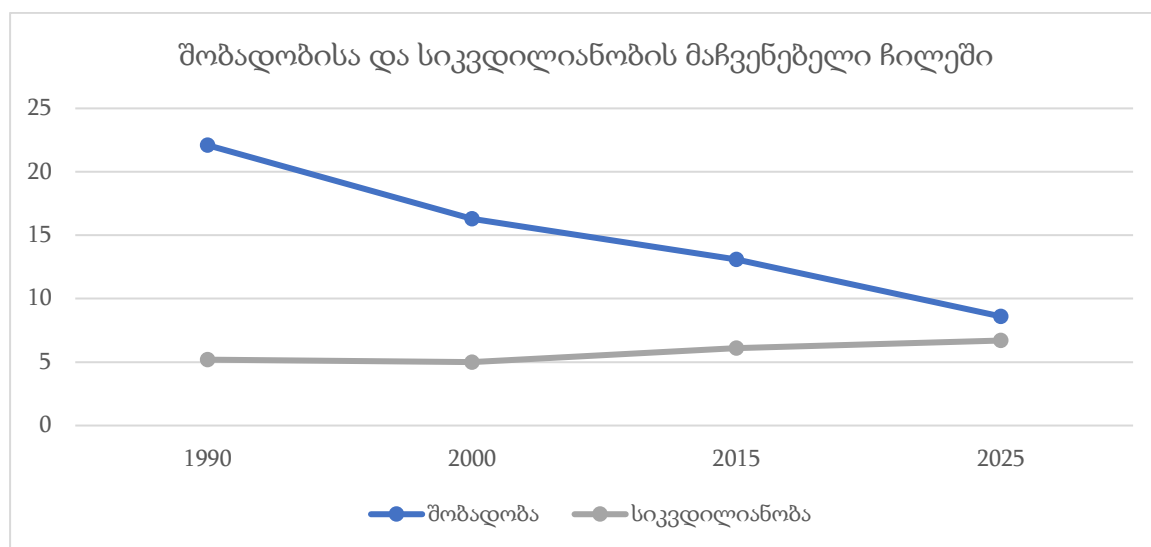
წყარო:

<https://population.un.org/wpp/graphs?loc=152&type=Demographic%20Profiles&category=Line%20Charts>

საინტერესოა შობადობისა და სიკვდილიანობის კოეფიციენტები. მათი მეშვეობით შეგვიძლია მარტივად დავინახოთ ბუნებრივი მატება კონკრეტული დროის მონაკვეთში. აღნიშნული კოეფიციენტები გვეხმარება განვსაზღვროთ დემოგრაფიული მოდელი.

როგორც მთელს მსოფლიოში, ისე ჩილეშიც შობადობის მაჩვენებელი საგრძნობლად იკლებს. იგი 1990 წლიდან 2025 წლამდე მკვეთრად შემცირდა (იხ.გრაფიკი). შობადობა 22.1 პრომილედან 8.6 პრომილე გახდა. თავის მხრივ, სიკვდილიანობა გაიზარდა 5.2 პრომილედან 6.7 პრომილემდე. შედეგად, მივიღეთ შემდეგი დემოგრაფიული სურათი: მონაცემები ცხადყოფს, რომ ჩილე ხასიათდება დაბალი შობადობისა და დაბალი სიკვდილიანობის მაჩვენებლით, რითაც

შეგვიძლია იგი დემოგრაფიული გადასვლის მეოთხე ფაზას მივაკუთნოთ (გოგსაძე, მოსახლეობის გეოგრაფია, 2008).

სურათი 4. ბუნებრივი მატების კოეფიციენტები ჩილეში.

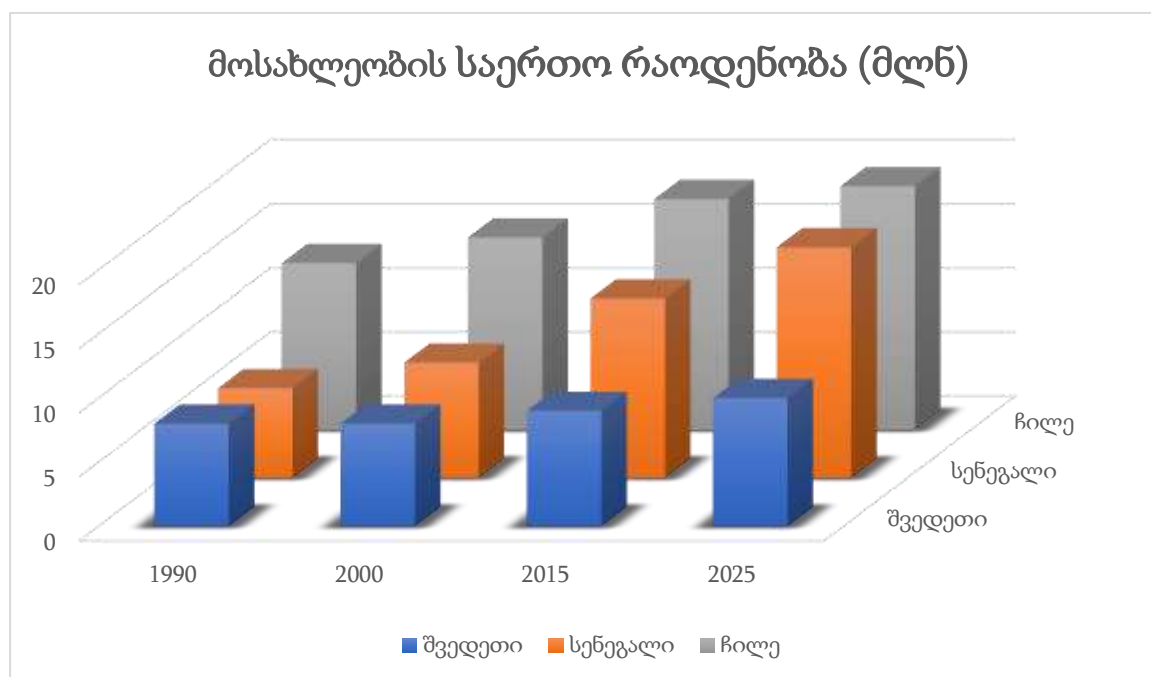
(დიაგრამა და გამოთვლები შესრულებულია ავტორის მიერ)

ნაშრომს მეტად საინტერესოდ წარმართავს შედარების მეთოდი.

ფუნქციური ანალიზისათვის ჩილე, სამხრეთ ამერიკის სახელმწიფო, შევადაროთ ჩრდილოეთი ევროპის სახელმწიფოს - შვედეთს და დასავლეთი აფრიკის სახელმწიფოს - სენეგალს. სხვადასხვა გეოგრაფიული და დემოგრაფიული ფაქტორი მოგვცემს საშუალებას განვსაზღვროთ ჩილეს მოსახლეობის დინამიკის თავისებურებები გლობალური მასშტაბით. მოსახლეობის რაოდენობის ცვლილებისას მხედველობაში უნდა მივიღოთ მთლიანი მატებისა და საშუალო წლიური მატების მაჩვენებლები, მოსახლეობის რაოდენობა დასაწყისსა და დასასრულ პერიოდში. ამ კონკრეტულ შემთხვევაში ჩვენი ინტერესის სფეროს წარმოადგენს პერიოდები: 1990-2000 და 2015-2025 წლები.

1990 წლისათვის შვედეთის მოსახლეობა 8,558,568-ს წარმოადგენდა, ხოლო სენეგალში იგი 7,720,523-ს. 2000 წლისათვის შვედეთში იგი 8,872,101 გახდა, სენეგალში - 9,968,260. თანამედროვე სამყაროში 2015 წელს შვედეთის მოსახლეობის რაოდენობა 9,799,482 დაფიქსირდა, სენეგალში კი 14,593,331-ს მიაღწია. 2025 წლისათვის შვედეთში 10,656,633 ადამიანი ცხოვრობდა მაშინ, როცა

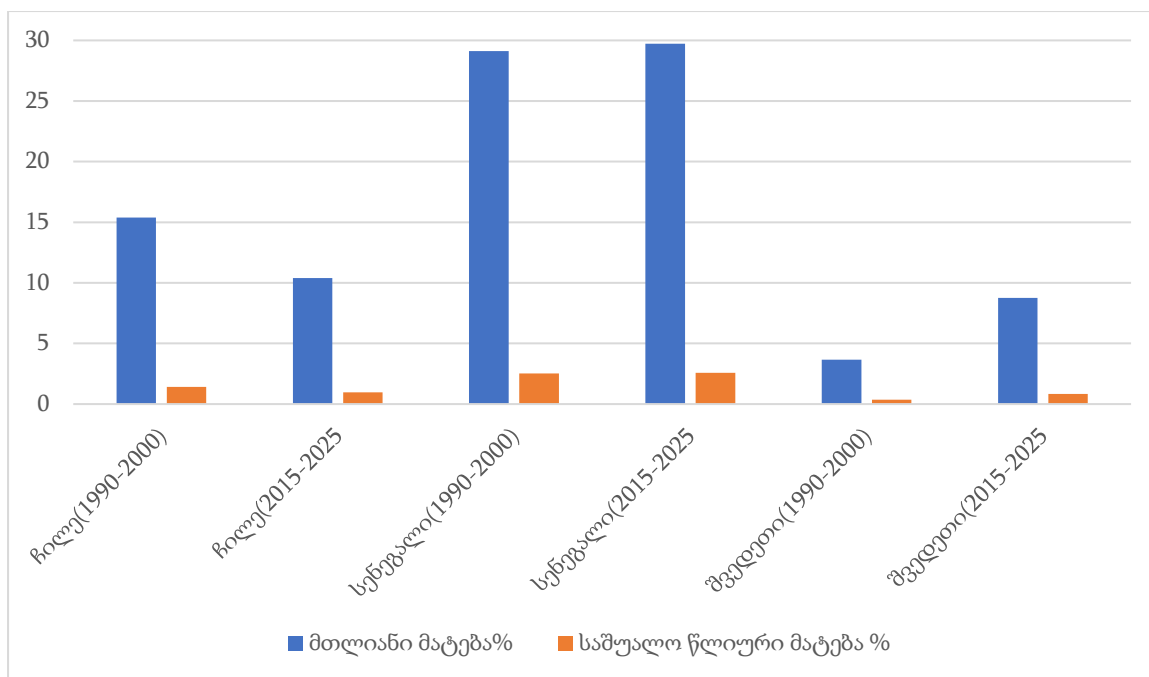
სენეგალის მოსახლეობა დაახლოებით 4 მილიონით გაიზარდა და 18,931,967 შეადგინა. მონაცემების მეტი თვალსაჩინოებისათვის გამოვიყენეთ დიაგრამა.

სურათი 5. მოსახლეობის საერთო რაოდენობა: ჩილე, სენეგალი, შვედეთი. (შესრულებულია ავტორის მიერ)

წყარო: <https://population.un.org/dataportal/data/indicators/70/locations/152,752,686/start/1990/end/2025/table/pivotby/location?df=bf382461-5998-4b9d-963d-4811ef69ae79>

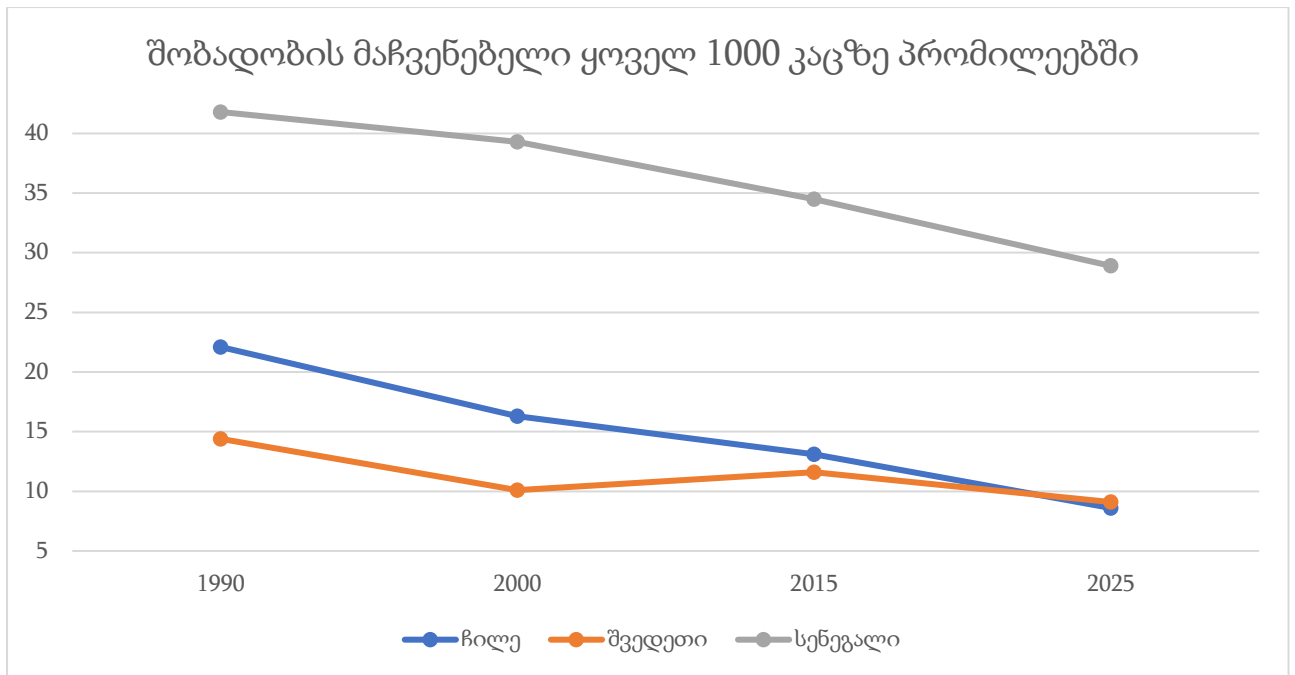
შვედეთი მაღალგანვითარებული სახელმწიფოა. მსგავსი ქვეყნებისათვის დამახასიათებელია ბუნებრივი მოძრაობის დაბალი მაჩვენებელი. 1990-2000 წლებში 3.66% იყო შვედეთის მთლიანი წლიური მატება, რომელიც 2015-2025 წლებში 8.76%-მდე გაიზარდა. აღსანიშნავია, რომ ეს არ მომხდარა ბუნებრივი მოძრაობის ხარჯზე, არამედ გავლენა იქონია იმიგრაციულმა ნაკადებმა. აღნიშნულ პერიოდებში საშუალო წლიური მატება 0,36%-დან 0.84%-მდე შეიცვალა, რაც ადასტურებს ბუნებრივი მოძრაობის ნელ ტემპს (crude birth rate, n.d.). რადიკალურად განხვავებული სიტუაციაა სენეგალში. აფრიკის ამ სახელმწიფოში მთლიანი მატების კოეფიციენტი 29.11%-დან 29.73 %-მდე, ხოლო საშუალო წლიური მატება 2.54%-დან 2.59%-მდე გაიზარდა.

სურათი 6. მთლიანი მატებისა და საშუალო წლიური მატების მაჩვენებლები სამივე ქვეყნისათვის (გამოთვლები და დიაგრამა შესრულებულია ავტორის მიერ)

ამდენად, სენეგალი იმყოფება დემოგრაფიული გადასვლის მეორე ფაზაზე, სადაც, ფაქტობრივად, დემოგრაფიული აფეთქებაა. ჩატარებული გამოთვლები მთლიანი მატებისა და საშუალო წლიური მატების შესახებ სამ სხვადასხვა დემოგრაფიულ სურათს გვაჩვენებს. აღნიშნულ კონტექსტში, დემოგრაფიული თვალსაზრისით, სენეგალის ფონზე ჩილე სტაბილური, შვედეთისათვის კი თავსებად და მაღალგანვითრებულ ქვეყნად რჩება.

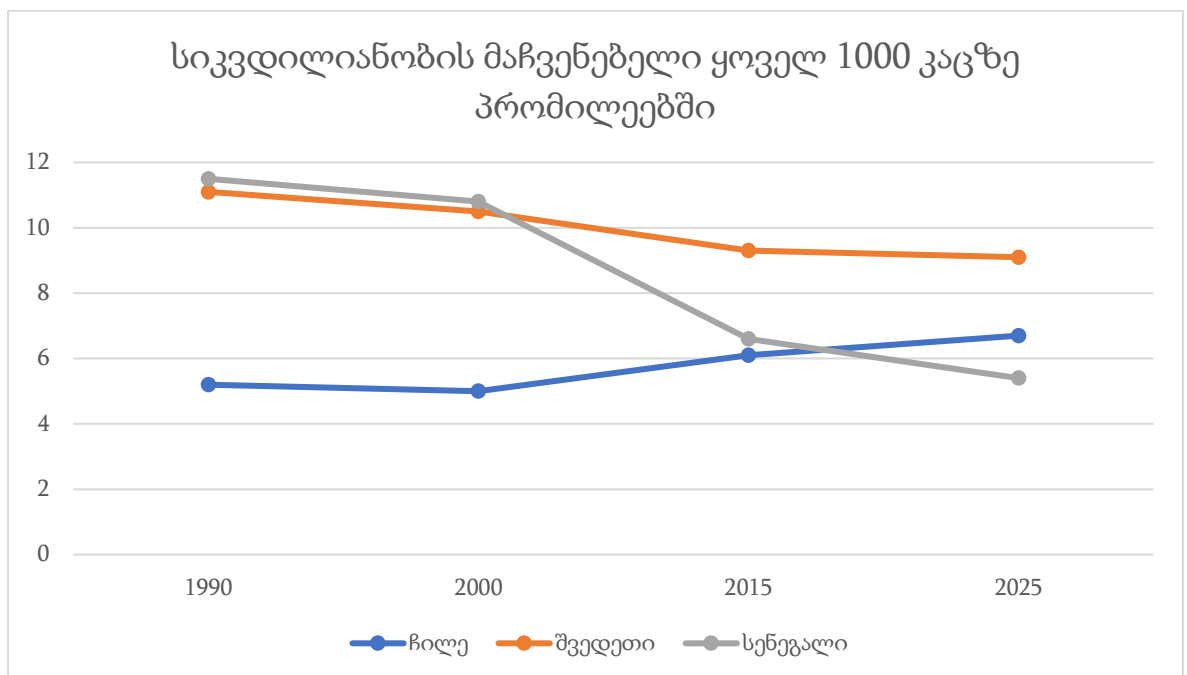
ყურადღების მიღმა არ უნდა დაგვრჩეს შობადობისა და სიკვდილიანობის მაჩვენებლები, რომლებიც ბუნებრივი მატების ნათელ ილუსტრირებას გვაძლევს. საკითხის უკეთ ვიზუალისაციისათვის შევადაროთ დიაგრამები.

სურათი 7. შობადობის მაჩვენებელი- ჩილე, შვედეთი, სენეგალი

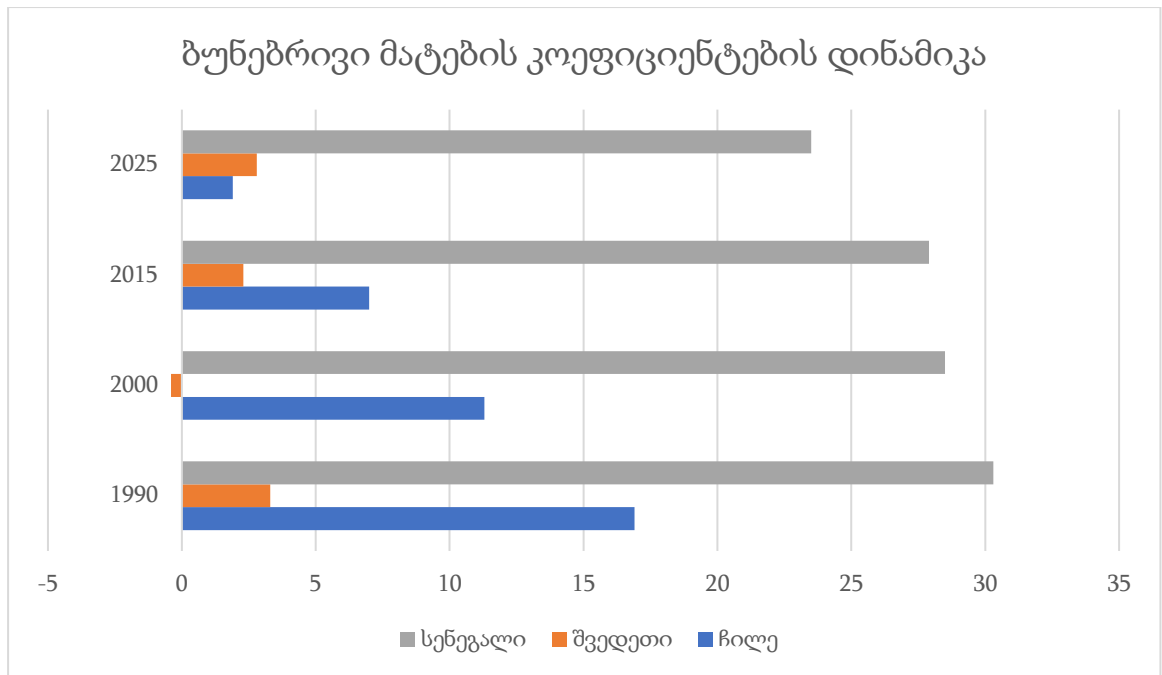
(შესრულებულია ავტორის მიერ)

წყარო: <https://population.un.org/dataportal/data/indicators/55/locations/752/start/1990/end/2025/table/pivotbylocation?df=bf382461-5998-4b9d-963d-4811ef69ae79>

სურათი 8. სიკვდილიანობის მაჩვენებლები- ჩილე, შვედეთი, სენეგალი (შესრულებულია ავტორის მიერ)

წყარო: <https://population.un.org/dataportal/data/indicators/59/locations/686/start/1990/end/2025/table/pivotbylocation?df=bf382461-5998-4b9d-963d-4811ef69ae79>

სურათი 9. ბუნებრივი მატების დინამიკა (შესრულებულია ავტორის მიერ)

ანალიტიკური ნაწილის დასასრულს, კომპლექსურმა გამოთვლებმა, რომლებიც მოიცავდა ინდივიდუალური და განსხვავებული სახელმწიფოების შედარებასა და ანალიზს, გამოკვეთა სამი სხვადასხვა დემოგრაფიული მოდელი. ჩილე საინტერესოა იმ მხრივ, რომ იგი ერთგვარად გვთავაზობს შუალედს აფრიკულ სენეგალსა და მაღალგანვითარებულ, ევროპულ შვედეთს შორის.

ამდენად, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ჩილეს, ევროპული და აფრიკული სახელმწიფოების ფონზე, შუალედური პოზიცია უჭირავს. ეს უკანასკნელი გამოვიდა სენეგალის მსგავსი დემოგრაფიული სივრციდან, რომელშიც მოსახლეობის მზარდი დონეა და იგი უახლოვდება სტილს ევროპული, განვითარებული ქვეყნის, სადაც შობადობა სულ უფრო კლებადია. მსგავსი დემოგრაფიული პროცესები გამოწვეულია ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური, სოციალურ-პოლიტიკური განვითარებით. შედეგად, ჩილე წარმოადგენს გარდამავალ სახელმწიფოს განვითარებადი და განვითარებული დემოგრაფიული სტრუქტურის ქვეყნებს შორის.

მოსახლეობის მექანიკური მოძრაობა

დემოგრაფიული პროცესების განხილვისას აუცილებელია, ერთი მხრივ, ბუნებრივი მოძრაობა, მეორე მხრივ, კი მიგრაციული პროცესები. მიგრაცია გულისხმობს საცხოვრებელი ადგილის მუდმივ ან გრძელვადიან ცვლილებას, რომელიც გამოწვეულია სხვადასხვა ფაქტორით: ეკონომიკური, პოლიტიკური, კულტურული ან სხვა გარემო პირობებით (გოგსაძე, მოსახლეობის გეოგრაფია, 2019).

ჩილეს მოსახლეობის გეოგრაფიაში გადამტეხი ტრანსფორმაციები მოხდა. ამის თქმის საფუძველს იძლევა მიგრაციაზე დაკვირვება, რითაც შეგვიძლია ზოგადი წარმოდგენა შევიქმნათ ქვეყნის ეკონომიკის, პოლიტიკისა და თანამედროვე ტენდენციების შესახებ. თუ ჩილეში ისტორიულ რეალობას თვალს გადავავლებთ, შეგვიძლია მიგრაციის სამი დიდი ტალღა დავასახელოთ: 1. კოლონიზაციის პერიოდი, 2. სამხედრო დიქტატურის პერიოდი, 3. თანამედროვე საიმიგრაციო პერიოდი. კოლონიზაციის პერიოდში აქ აქტიურად ჩამოსახლდნენ ევროპული ქვეყნის წარმომდგენლები, ტერიტორიის მოდერნიზაციისა და ათვისების მიზნით. სამხედრო დიქტატურის ფონზე, ჩილე ემიგრაციულ ქვეყნად ჩამოყალიბდა, ვინაიდან მკაცრი ეკონომიკური პირობების გამო (ავგუსტო პინოჩეტის დიქტატურა) ბევრმა თავი შეაფარა ევროპასა და ამერიკას. უნდა აღინიშნოს, რომ თანამედროვე მიგრაციის პერიოდი 1990 წლიდან იწყება (migration in latin America, n.d.). პინოჩეტის დიქტატურა ჩილეს ისტორიაში ერთ-ერთი ყველაზე მძიმე პერიოდია, რომელშიც არა მარტო ქვეყნის ყოველდღიურობა შეიცვალა, არამედ მთლიანად მოდერნიზაცია განიცადა სახელმწიფოში. ამ პერიოდში ქვეყანაში მასობრივი რეპრესიები მიმდინარეობდა, რის გამოც ქვეყანა უამრავმა ადამიანმა იძულებით დატოვა. დაიწყო ეგრეთ წოდებული „ტვინების გადინება“, რომელმაც განაპირობა ქვეყნის ეკონომიკური, სოციალურ-დემოგრაფიული და პოლიტიკური სტრუქტურის ცვლილება. დიქტატურის დასრულების შემდეგ, დემოკრატიზაციის აღდგენამ დააბრუნა სტაბილური ეკონომიკური მდგომარეობა. ამიტომ, ჩილე სამხრეთ ამერიკის ქვეყნებს შორის

საინტერესო ქვეყანად იქცა. შედეგად, ჩილე ემიგრაციის ქვეყნიდან იმიგრაციის სახელმწიფო გახდა (Augusto Pinochet, 2026).

დავახასიათოთ ჩილეს საშინაო და საგარეო მიგრაცია. საშინაო მიგრაციის მთავარი ამომავალი წერტილი დედაქალაქია. თანამედროვე სამყაროში სოციალური სულ უფრო და უფრო მიიწევს ურბანული განსახლებებისაკენ. შესაბამისად, გასაკვირი არ უნდა იყოს, რომ ქვეყნის ფიზიკური გეოგრაფიის ფონზე ხალხთა უმრავლესობა დედაქალაქისაკენ მიგრირებს. 1990-2000 წლებში ჩილე დადებითი მიგრაციის სალდოთი ხასიათდება. რაც გულისხმობს იმას, რომ ქვეყანაში შემოსულთა რაოდენობა მეტია გასულ მოსახლეობაზე. ეს ნაკადები შემთხვევითი არ არის. პოლიტიკური პროცესების კვალდაკვალ ჩილეში იმიგრანტთა რაოდენობა გაიზარდა, რაც განპირობებული იყო ქვეყანაში არსებული შრომითი შესაძლებლობებით და სტაბილური ეკონომიკური მდგომარეობით. მიგრანტებს აქ ხვდებათ ჯანმრთელობის სისტემები, პროფესიული დასაქმება და სეზონური სოფლის მეურნეობის სამუშაო ადგილები. შედეგად, ჩილე გადაიქცა იმიგრაციის ქვეყნად (chile, n.d.).

მსჯელობას საინტერესოს გახდის მიგრაციის სალდოს მონაცემების შედარება შვედეთისა და სენეგალის ქვეყნებისათვის. მონაცემები ცხადყოფს, რომ შვედეთი მუდმივად გამოირჩევა დადებითი მიგრაციული სალდოთი. 2015 წლისათვის მიგრაციის სალდო მკვეთრად გაიზარდა. საპირისპიროდ სენეგალი ძირითადად მიგრაციის უარყოფითი მაჩვენებლით გამოირჩევა. 2000 წლისათვის მონაცემები მკვეთრად გაიზარდა, რაც გულისხმობს იმას, რომ სენეგალის მოსახლეობის უმრავლესობამ ქვეყნის ტერიტორია დატოვა.

ამდენად, ცხრილი ნათლად ასახავს მონაცემებს, რომელთა მიხედვითაც კიდევ ერთხელ ვრწმუნებით, რომ ჩილე წარმოადგენს უფრო მეტად ევროპული სახელმწიფოს მოდელის ქვეყანას, ვიდრე აფრიკისას. 1990 წლის შემდეგ, ჩილემ შეძლო უარყოფითი მიგრაციული სალდო დადებითით შეეცვლა და ასე სტაბილურად გაეგრძელებინა. რასაც ვერ ვიტყვით სენეგალზე, რომელსაც ახასიათებს სტაბილური უარყოფითი სალდო.

ქვეყანა	1990	2000	2015	2025	მიგრაციის საღდო
ჩილე	-1274	7067	55689	51712	დადებითი მიგრაციის საღდო
შვედეთი	35668	24900	80534	47079	დადებითი მიგრაციის საღდო
სენეგალი	-12959	-42854	34387	-12636	უარყოფითი მიგრაციის საღდო

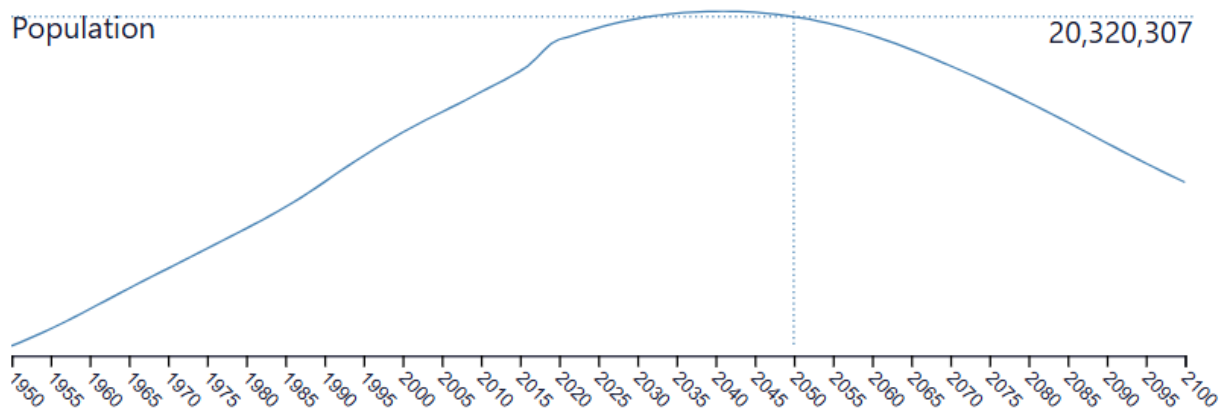
სურათი 10. ჩილეს, შვედეთისა და სენეგალის მიგრაციის საღდო წლების მიხედვით. (ცხრილი შესრულებულია ავტორის მიერ მონაცემების მიხედვით).

წყარო: <https://population.un.org/dataportal/data/indicators/65/locations/152,752,686/start/1990/end/2025/table/pivotby/location?df=4e0b2178-3936-44b0-a068-df0d29b45f6f>

დემოგრაფიული პოლიტიკა და მოსახლეობის დინამიკის პროგნოზირება

დემოგრაფიული პროცესების პროგნოზირებისას მხედველობაში უნდა მივიღოთ მონაცემები, რომლებიც გავლენას ახდენს მოსახლეობის რაოდენობის ცვლილებაზე. ასეთ შემთხვევაში მსგავსი მონაცემები არის შობადობა, სიკვდილიანობა და მიგრაცია. სახელმწიფოს ამ მონაცემების ანალიზი ეხმარება მიზნობრივად დასახოს სტრატეგიები და შეადგონოს მოსახლეობის დინამიკის სტაბილურობისათვის საჭირო გზები. ხელისუფლებამ უნდა გაითვალისწინოს როგორი დემოგრაფიული პოლიტიკა სჭირდება სახელმწიფოს. საჭიროებს თუ არა შობადობის წახალისებას, მოსახლეობის რაოდენობის გაზრდას ან, პირიქით, შემცირებას. გარდა ამისა, თუ ქვეყანაში არის მიგრაციული ან ემიგრაციული პროცესები, სახელმწიფომ იგი უნდა დაარეგულიროს საიმიგრაციო პოლიტიკის შემუშავებით. ისევე როგორც განვითარებული ქვეყნების უმრავლესობაში, ჩილეშიც მოსახლეობის დაბერების პროცესი შეუქცევადია. შობადობის მაჩვენებლის კლებამ განაპირობა ახალგაზრდა, შრომისუნარიანი მოსახლეობის რიცხვის შემცირება. ჩილეში შობადობის მხარდასაჭერად აკრძალეს აბორტი და სტერილიზაცია, თუმცა იგი მაინც ნებადართულია, ვინაიდან ხელისუფლება

უპირატესობას ანიჭებს პასუხისმგებლიანი მშობლების რიცხვის ზრდას (Population policy of the government of Chile, n.d.). მიუხედავად ამისა, ჩილეში არ არსებობს მკაცრად განსაზღვრული დემოგრაფიული პოლიტიკა, რომელიც პასუხისმგებელი იქნება მოსახლეობის რაოდენობის სტრუქტურის ცვლილებაზე. აქ სტანდარტულად მშობლებისათვის, შობადობის წახალისების მიზნით, არსებობს დეკრეტული შვებულება. აღსანიშნავია, რომ სამომავლო ტენდენციებზე ირიბად მოქმედებს ქალების განათლების დონის ზრდა და მათი ჩართულობა ყოველდღიურ საქმიანობაში.

სურათი 11. ჩილეს მოსახლეობის სამომავლო ტენდენცია

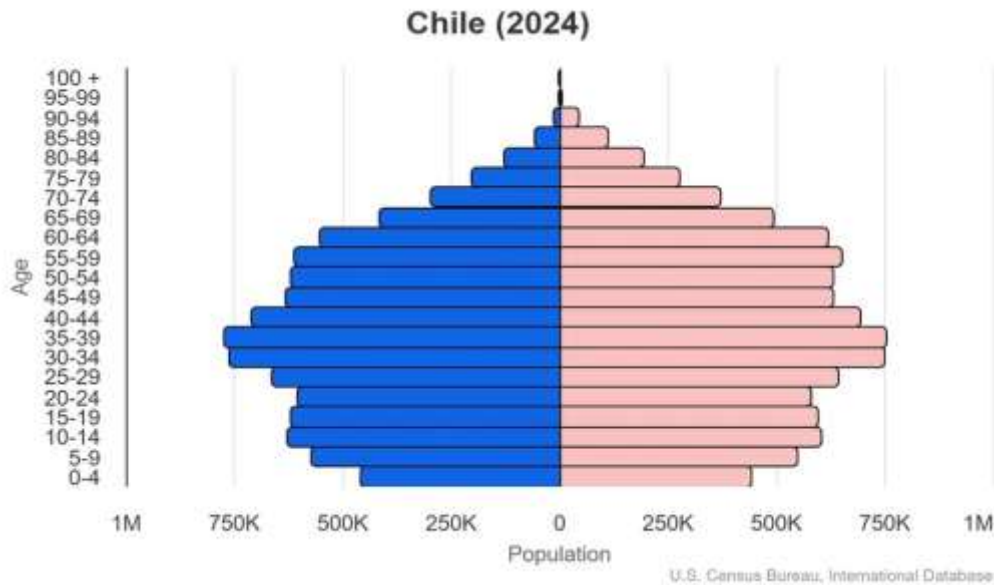
წყარო: <https://www.populationpyramid.net/chile/2050/>

ამდენად, ჩილეში დინამიკის პროგნოზირებისას, მოსახლეობა კონკრეტული რაოდენობის მიღწევის შემდეგ, ნელი ტემპით გაიზრდება და გახდება სტაბილური. გაუმჯობესების მიზნით კი აუცილებლად უნდა შეიქმნას სპეციალური დემოგრაფიული პოლიტიკა. მოსახლეობის დაბერებისა და მსგავსი სტრუქტურის ფონზე ქვეყანა გვიანი გადასვლის ეტაპზეა, რაც კიდევ ერთხელ გვარწმუნებს, რომ იგი განვითარებული ქვეყნების მსგავსი დემოგრაფიული მოდელისაკენ იხრება.

მოსახლეობის სქესობრივ-ასაკობრივი სტრუქტურა

ფუნქციური ანალიზისათვის საინტერესოა გამოვავლინოთ მოსახლეობის სქესობრივ-ასაკობრივი სტრუქტურა, რომელიც გარკვეული დემოგრაფიული სურათის ჩამოყალიბებაში დაგვეხმარება.

ჩილეს მოსახლეობის ასაკობრივ ჯგუფებში კანონზომიერებების დანახვა მარტივია. ისევე როგორც სხვა ქვეყნებშიც, ჩილეშიც ბიჭების რაოდენობა ჭარბობს გოგონებისას. ეს მონაცემი მკვეთრად ჩანს 0-დან 14-წლამდე ასაკის ჯგუფებში. შრომისუნარიანი მოსახლეობა სქესი თითქმის პროპორციულია. ხანდაზმულ ასაკში კი ვლინდება ქალთა რაოდენობრივი უპირატესობა. ნათელია, რომ ასაკობრივი სტრუქტურა დემოგრაფიული დაბერების მკაფიო სურათს გვაძლევს. მოსახლეობის ასაკობრივ სტრუქტურაში 0-დან 14 წლამდე 19.2%-ია. უმრავლესობას შეადგენენ კაცები. 15-დან 64-წლამდე, შრომისუნარიანი კატეგორია, კი 67.3%-ია, თუმცა უმრავლესობას წარმოადგენენ ქალები. ყველაზე მცირე პროცენტული რაოდენობა ასაკობრივ ჯგუფში არის 65 წელი და ზემოთ და შეადგენს მოსახლეობის 13.6%-ს. აქაც ქალთა რაოდენობა უფრო მეტია, ვიდრე მამაკაცების (Chile Age structure (2024), 2025). 2024 წლის მონაცემებით ჩილეში ყოველ ქალზე 0.97 კაცი მოდის (100 ქალზე 97 კაცი). ნათელი ვიზუალიზაციისათვის და მონაცემთა სწორი ანალიზისათვის დაგვჭირდება სქესობრივ-ასაკობრივი პირამიდა, რომელიც ზემოთ ჩამოთლილი მონაცემების ერთობლიობაა.

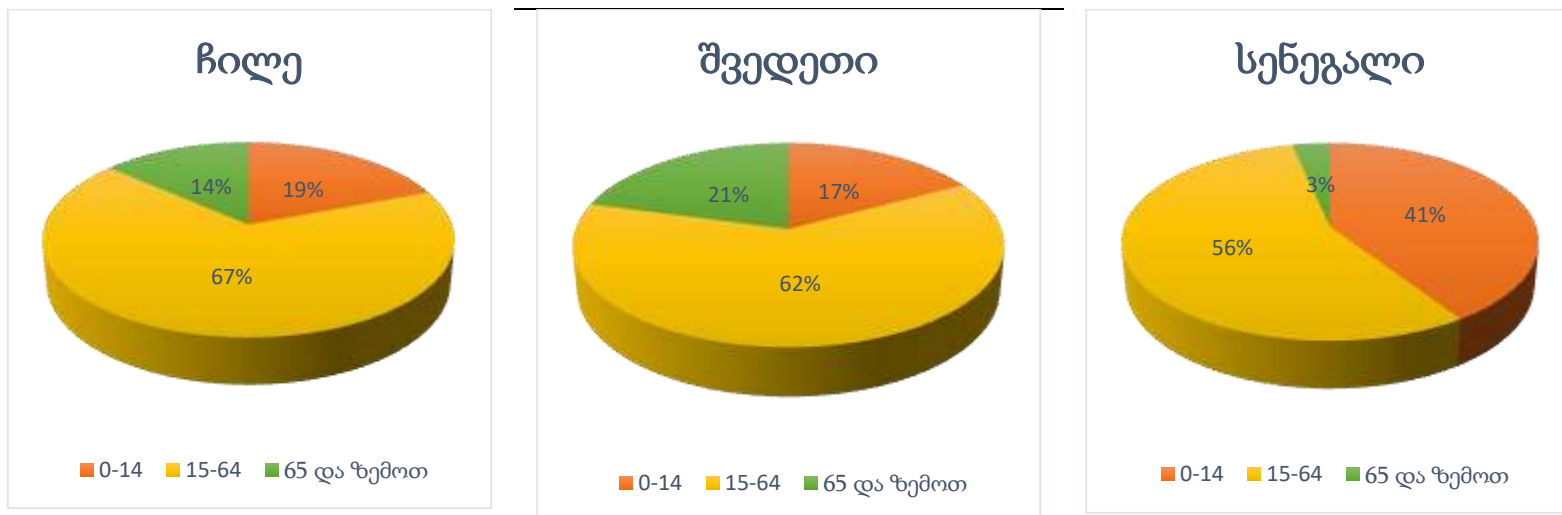
სურათი 12. ჩილეს მოსახლეობის სქესობრივ ასაკობრივი პირამიდა 2024
წყარო: <https://web.archive.org/web/20260126020712/https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/chile/#people-and-society>

როგორც პირამიდაზე ვხედავთ, მისი ძირი ვიწროა, შუა ნაწილი კი ფართო. მსგავსი ასაკობრივი სტრუქტურის მაპროვოცირებელი, უპირველეს ყოვლისა, შობადობის შემცირებაა. რაც გულისხმობს იმას, რომ ყოველი ახალი თაობა იმაზე ნაკლებ შვილს აჩენს, ვიდრე მისი წინამორბედი. შედეგად, მოსახლეობის უმრავლესობა შრომისუნარიანთა ჯგუფით გამოირჩევა. ჯანდაცვის სისტემების გაუმჯობესება ხელს უწყობს მოსახლეობის სიცოცხლის გახანგრძლივებას, ამიტომ ხანდაზმული მოსახლეობის რაოდენობა იზრდება, პირამიდის თავი კი ფართოვდება. ამდენად, ჩილე დემოგრაფიულად განვითარების მაღალ საფეხურზე მყოფი ქვეყნის პირამიდას გვთავაზობს.

თავს საინტერესოს გახდის ჩილეს შედარება სენეგალისა და შვედეთის სქესობრივ-ასაკობრივ მაჩვენებლებთან. მაშინ, როცა შვედეთში 0-დან 14 წლამდე ასაკის კატეგორია მხოლოდ 17,1%-ია, სენეგალში იგი 40,7%-ს შეადგენს. ორივე ქვეყნის შემთხვევაში სქესობრივად ჭარბობენ კაცები. 15-დან 64 წლამდე ასაკის, შრომისუნარიანი ადამიანების რაოდენობა შვედეთში 62,1%-ია, სენეგალში კი 55,9%. არანაკლებ საყურადღებოა ის ფაქტი, რომ ამ ასაკის კატეგორიაში შვედეთში მეტია მამაკაცი, სენეგალში კი პირიქით- ჭარბობენ ქალები. მკვეთრად განსხვავდება 65 წლისა და ზემოთ მყოფი ჯგუფის რაოდენობებიც. შვედეთში იგი

20.8%-ია, სენეგალში კი მხოლოდ 3,4%. ორივე ქვეყანაში დიდ რაოდენობა უჭირავთ ქალებს. დიაგრამიდან გამომდინარე, ერთი მხრივ, ნათელია, რომ ჩილე და სენეგალი ასაკობრივ სტრუქტურაში რადიკალურად განსხვავებულნი არიან. მეორე მხრივ, ჩილე საკმაოდ ჰგავს შვედეთის დიაგრამას. ამ შემთხვევაში ორივე ქვეყანა გამოირჩევა დაბალი შობადობით და მაღალი სიცოცხლის ხანგრძლივობით.

ამდენად, სქესოვრივ-ასაკობრივი მაჩვენებლებითაც ვრწმუნდებით, რომ ჩილე სწრაფად მზარდი მოსახლეობის მოდელიდან გადადის დემოგრაფიულად დაბერებული ქვეყნების მოდელზე. იგი უახლოვდება განვითარებული ქვეყნების მოდელს და შუამავალი ადგილი უჭირავს სენეგალსა და შვედეთს შორის.

სურათი 13. ჩილეს, შვედეთისა და სენეგალის ასაკობრივი ჯგუფების პროცენტულობა (დიაგრამები შესრულებულია ავტორის მიერ)

წყარო: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/senegal/> და <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/sweden/>

მოსახლეობის ხარისხის სოციალურ-დემოგრაფიული მაჩვენებლები

მოსახლეობის ხარისხის სოციალურ-დემოგრაფიული მაჩვენებლების შეფასებისას მნიშვნელოვან ინდიკატორებს წარმოადგენს სიცოცხლის საშუალო ხანგრძლივობა, ჩვილთა სიკვდილიანობა, ჯანდაცვისთვის გაწეული ხარჯი და განათლების დონის არსებობა.

2024 წლის მონაცემებით, ჩილეში სიცოცხლის საშუალო ხანგრძლივობა 80.3 წელია. კაცებში 77.3 წელი, ხოლო ქალებში 83.3 წელი. ჩვენ არაერთხელ აღვნიშნეთ, რომ ხანგრძლივობის გაზრდა ძლიერი ჯანდაცვის სისტემითაა პროვოცირებული. სამედიცინო სისტემებთან ხელმისაწვდომობით და გეგმიური პროცედურების ჩატარებით, ჩილემ შეძლო გაეზარდა საშუალო ასაკი. ანალოგიური სიტუაციაა შვედეთში, სადაც სიცოცხლის საშუალო ხანგრძლივობა 82.9 წელია. მამაკაცებში 81.2 წელი, ქალებში კი 84.7 წელი. იმავეს ვერ ვიტყვით სენეგალის მაჩვენებლებზე. იგი მკვეთრად ჩამორჩება ორივე ქვეყანას, ვინაიდან აქ არ არსებობს განვითარებული ჯანდაცვის სისტემა, სწორედ ამიტომ აქ სქესობრივ-ასაკობრივი სტრუქტურა სტანდარტული პირამიდის სურათს გვაძლევდა. სენეგალის სიცოცხლის საშუალო ხანგრძლივობა 70.6 წელია. მამაკაცებში 68.8 წელი, ქალბატონებში კი 72.4 წელი.

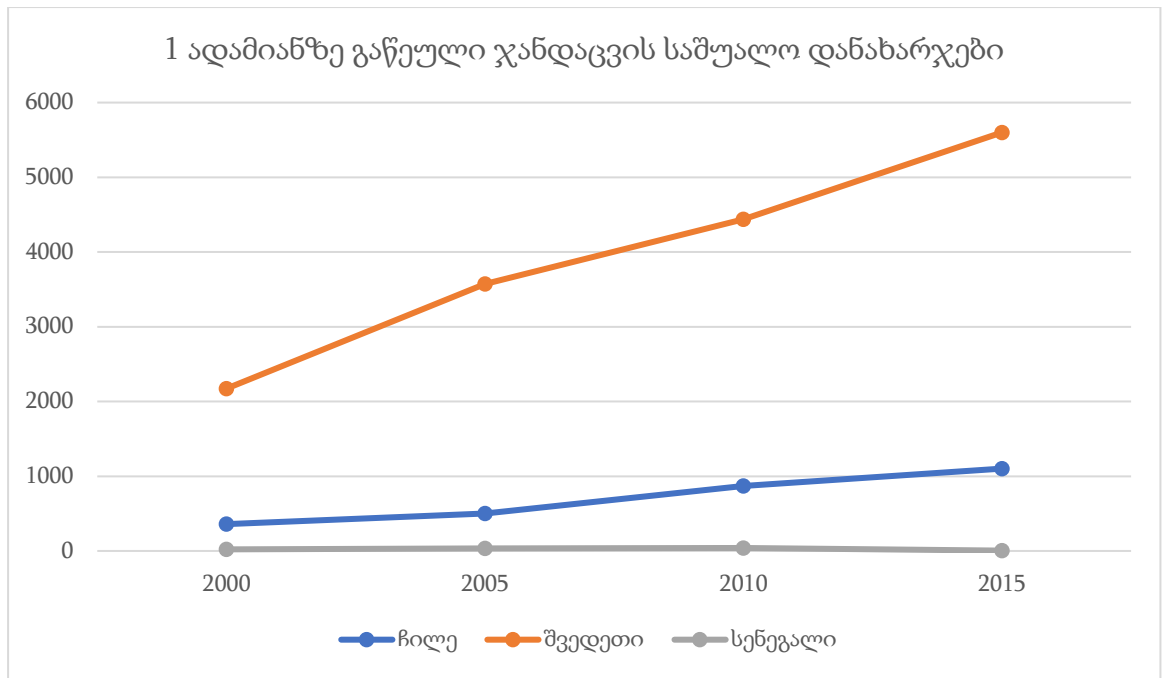
ხარისხის მაჩვენებლების ხსენებისას ყურადღების მიღმა არ უნდა დაგვრჩეს ჩვილთა სიკვდილიანობის მაჩვენებლი. ჩილეში, 2024 წლის მონაცემებით, ყოველ 1000 ბავშვზე 6 გარდაცვლილი მოდის. განვითარებული ქვეყნისათვის ეს მაჩვენებელი შედარებით დაბალია. ამაზე მეტყველებს ისიც, რომ შვედეთში ყოველ 1000 ბავშვზე ჩვილთა სიკვდილიანობა 2.3 პრომილეა, ანუ ყოველ 1000 ბავშვზე 2 გარდაცვლილი მოდის. მაშინ, როცა სენეგალში ეს მაჩვენებელი შემაშფოთებლად დიდია და ჩვილთა სიკვდილიანობა 31,1 პრომილეა. ყოველ 1000 ბავშვზე საშუალოდ 31 ჩვილია გარდაცვლილი. ჩილეს შუალედური პოზიცია უჭირავს განვითარებულ და განვითარებად ქვეყნებს შორის.

ყოველივე ამ მონაცემს განაპირობებს ჯანდაცვის დონე. ის მაჩვენებელი, თუ ერთ მოსახლეზე ჯანდაცვიდან რამდენია ხარჯი გაწეული, მეტყველებს სახელმწიფოს ეკონომიკასა და მოსახლეობის ხარისხის ზრუნვის ინტერესებზე. 1 ადამიანზე ჯანდაცვის წლიური ხარჯი ჩილეში ყოველწლიურად იზრდება. 2000 წელს იგი 359 აშშ დოლარს, 2005 წელს 502 აშშ დოლარს, 2010 წელს 871 აშშ დოლარს, ხოლო 2015 წელს 1,102 აშშ დოლარს შეადგენდა. რა თქმა უნდა, გაწეული ხარჯი ზემოქმედებს ჯანდაცვის სექტორზე. სტაბილურად მზარდმა ჯანდაცვის სისტემამ განაპირობა ჩვენთვის უკვე კარგად ნაცნობი მონაცემების

გაუმჯობესება ჩილში. აქ გაიზარდა სიცოცხლის საშუალო ხანგრძლივობა, შემცირდა ჩვილთა გარდაცვალების დონე და გაუმჯობესდა საერთო ცხოვრების ხარისხი.

ყურადღების მიღმა არ უნდა დაგვრჩეს ორი რადიკალურად განსხვავებული სურათი. შვედეთისა და სენეგალის ჯანდაცვის სისტემების მაგალითი გვარწმუნებს, რომ ჯანდაცვის დაფინანსება უმნიშვნელოვანესია ცხოვრების ხარისხის გაუმჯობესებაში. შვედეთში 2000 წელს დაფინანსება 2,173 აშშ დოლარი იყო, 2005 წელს 3,574 აშშ დოლარი, 2010 წელს 4,437 აშშ დოლარი, 2015 წელს კი 5,600 აშშ დოლარი. რასაკვირველია, ამ ორ ქვეყანაში განსხვავდება სიცოცხლის საშუალო ხანგრძლივობა, ჩვილთა სივდილიანობა და ჯანმრთელობის მდგომარეობაც. ორივე ქვეყნიდან რადიკალურად განსხვავებული და მინიმალური დაფინანსება აქვს ჯანდაცვის სფეროში სენეგალს. 2000 წლისათვის სენეგალში ჯანდაცვის დაფინანსება 22 აშშ დოლარს შეადგენდა. 2005 წელს იგი 36 აშშ დოლარი გახდა. 2010 წელს 40 აშშ დოლარი. 2015 წელს დაფინანსებამ კვლავ დაიწია და იგი 36 აშშ დოლარი გახდა.

შედეგად, სამივე ქვეყნის ანალიზი ცხადყოფს თუ რა დიდი მნიშვნელობა აქვს ეკონომიკური განვითარების დონეს სოციალურ-დემოგრაფიული მაჩვენებლების სრულყოფისათვის. ჯანდაცვის სისტემების ლიდერი სამ ყვეყანას შორის შვედეთია. აქაც შუა პოზიცია უჭირავს ჩილეს, ხოლო მკვეთრი ჩამორჩენა აქვს სენეგალს. სამივე ქვეყანა ინდივიდუალურია და სამივეს განსხვავებული სოციალურ-ეკონომიკური მიმართულება გამოარჩევს.

სურათი 14. ერთ ადამიანზე გაწეული ჯანდაცვის საშუალო დანახარჯი ჩილეში, შვედეთსა და სენეგალში (დიაგრამა შესრულებულია ავტორის მიერ)
 წყარო: <https://www.scribd.com/document/774984517/%E1%83%AF%E1%83%90%E1%83%9C%E1%83%93%E1%83%90%E1%83%AA%E1%83%95%E1%83%98%E1%83%A1-%E1%83%A1%E1%83%A2%E1%83%90%E1%83%A2%E1%83%98%E1%83%A1%E1%83%A2%E1%83%98%E1%83%99%E1%83%90>

არანაკლებ საინტერესოა განათლების დონე აღნიშნული ქვეყნებისათვის. მოსახლეობის ცხოვრების ხარისხზე უდიდესი გავლენა აქვს განათლებას. 2017 წელს ჩილეში წიგნიერების დონე 96,4%-ია. სქესთა შორის განსხვავება კი მინიმალური. მამაკაცებში იგი 96,5 % -ს შეადგენს, ქალებში კი 96.3%-ს. ადვილია დავასკვნათ, რომ ქვეყანაში განათლება ხელმისაწვდომია ორივე სქესისათვის და არ შეინიშნება უთანასწორობა (Literacy, 2025). განათლების დონე საკმაოდ განსხვავდება სენეგალში. 2023 წლის მონაცემებით, სენეგალში წიგნიერების მაჩვენებელი 50.4 %-ია. ფაქტობრივად, მხოლოდ მოსახლეობის ნახევარს აქვს შესაძლებლობა მიიღოს სრულფასოვანი განათლება. განსხვავება სქესთა შორის საგრძნობლად დიდია. სენეგალის მოსახლეობაში მამაკაცთა განათლების დონე მხოლოდ 61.5%-ია, მაშინ, როცა იგი ქალებში 41.5%-ს შეადგენს. ნათელია, რომ ქალთა წიგნიერების დონე საკმაოდ დაბალია. ეს განპირობებულია სოციალური პრობლემებით (Literacy in senegal, 2025). შვედეთის განათლების სისტემის დასახასიათებლად ისიც საკმარისია შევამჩნიოთ თუ რამდენს ხარჯავს სახელმწიფო სრულფასოვანი, სწორხაზოვანი საგანმანათლებლო სისტემისათვის.

2022 წლისათვის შვედეთში განათლების ხარისხის ხელშესაწყობად დაიხარჯა მთლიანი შიდა პროდუქტის 7.3%-ი. იგი მსოფლიო მასშტაბით განათლების დონით მე-14 ადგილს იკავებს, რაც მას ნამდვილად უმაღლეს პოზიციას ანიჭებს აღნიშნული ქვეყნების ფონზე (Education expenditure, 2025).

ამდენად, განათლებაში დახარჯული რესურსი დიდი მნიშვნელობის მატარებელია როგორც ცხოვრების ხარისხის განვითარებისათვის, ისე ქვეყნის ეკონომიკური, პოლიტიკური სტრუქტურების ფორმირებისათვის. სამივე ქვეყნის მაგალითი გვაძლევს განსხვავებულ მაჩვენებელს, რაც, უპირველეს ყოვლისა, აისახება სოციალურ-დემოგრაფიულ მონაცემებზე. შედეგად, ამ მონაცემებით შვედეთი ლიდერობს, ჩილეს შუალედური პოზიცია უჭირავს, ბოლო კი არის სენეგალი.

მოსახლეობის დასაქმება

ეკონომიკურად მყარ სახელმწიფოს აყალიბებს მოსახლეობის დასაქმების სტრუქტურა. დემოგრაფიული დატვირთვა გვიჩვენებს არაშრომისუნარიანი და შრომისუნარიანი ადამიანების გადანაწილებას. ვინაიდან ჩილეში მოსახლეობის ასაკობრივი სტრუქტურა დაბერებისკენაა მიდრეკილი, ამ კატეგორიაში დემოგრაფიული დატვირთვა სულ უფრო და უფრო იზრდება. ეკონომიკურად აქტიური მოსახლეობა წარმოადგენს ადამიანთა კატეგორიას, რომელთაც შესწევთ ძალა იყვნენ აქტიურნი და შეძლონ მუშაობა.

ჩილეში 2024 წლის მონაცემებით 10.088 მილიონი ადამიანია შრომისუნარიანი (Labor force, 2024). შედეგად, ჩილეს მსოფლიოში 56-ე ადგილი უჭირავს შრომითი რესურსით. საინტერესოა რამდენია ეკონომიკურად აქტიურთა წილი მთელ მოსახლეობაში. 2024 წელს ჩილეს მოსახლეობა 19 764 772 შეადგენდა. რის მიხედვითაც შრომისუნარიანი მოსახლეობის წილი 51.06%-ია. ფაქტობრივად, მოსახლეობის ნახევარზე მეტი ეკონომიკურად აქტიურია. განსხვავებული სიტუაციაა სენეგალსა და შვედეთში. სენეგალში ეკონომიკურად აქტიური მოსახლეობა 5.763 მილიონია. ამ მაჩვენებლით მას მსოფლიო მასშტაბით 76-ე ადგილი უჭირავს. მთელ მოსახლეობასთან თანაფარდობით კი შრომისუნარიანი

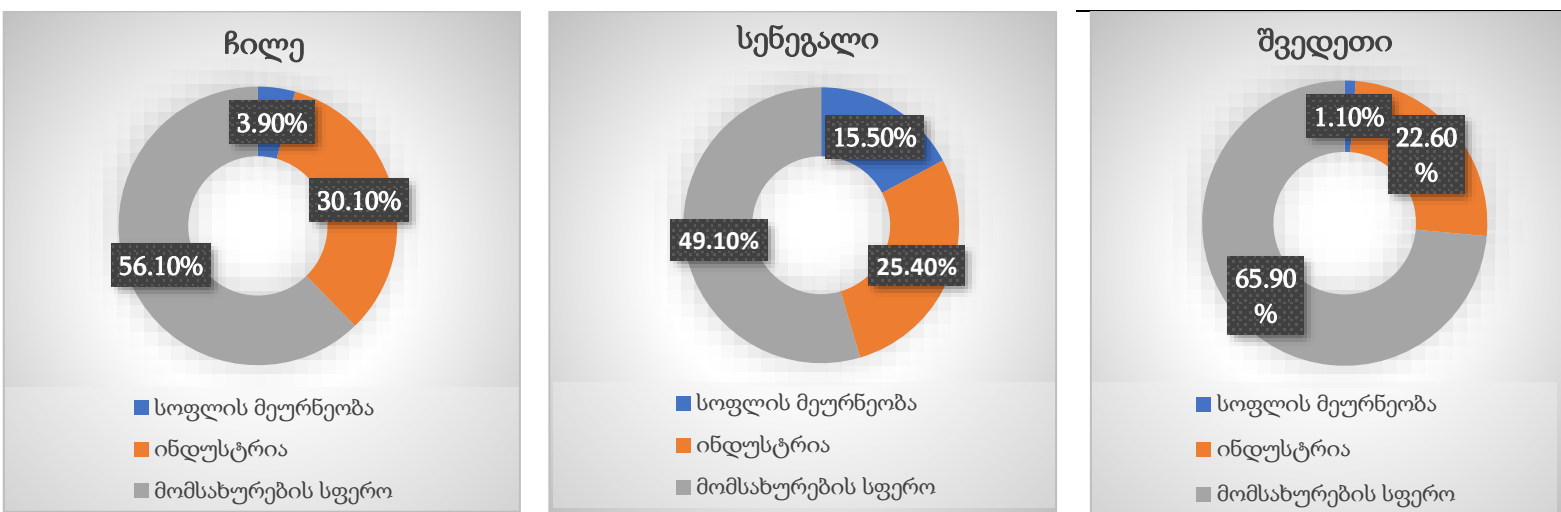
მოსახლეობის წილი 31.14%-ს შეადგენს (LABOR FORCE SENEGAL, 2024).
შვედეთის მონაცემები დიდად განსხვავდება სენეგალისაგან. ეს, უპირველესად, გამოხატულია იმით, რომ სენეგალში მოსახლეობის საერთო რაოდენობა დიდია, შრომისუნარიანი მოსახლეობა კი - ნაკლები. თავის მხრივ, შვედეთში მცირეა მოსახლეობის რაოდენობა. სიცოცხლის მაღალი ხანგრძლივობის გამო შემცირებულია სამუშაო ასაკის წელი. შვედეთში შრომისუნარიანი მოსახლეობა 5.699 მილიონია, რაც მთელი მოსახლეობის 53.73% შეადგენს. ამის ფონზე შვედეთს მსოფლიოში 77-ე ადგილი უჭირავს (LABOR FORCE, 2024).

განსხვავებულია უმუშევრობის დონე წლების მიხედვით. მონაცემები ცხადყოფს, რომ 2022 წელს 8.3 % იყო უმუშევარი, 2023 წელს 9.1%, 2024 წელს 9.1%. უმუშევრობის პროცენტულობა ყოველწლიურად იმატებს, თუმცა ბოლო 2 წლის განმავლობაში ზრდის გამომწვევი კოვიდ პანდემია აღმოჩნდა, რამაც უამრავი ადამიანი დატოვა სამუშაო ადგილებს მიღმა. მსგავსი სტატისტიკით ჩილეს უმუშევრობის დონით მსოფლიო მასშტაბით 143-ე ადგილი უჭირავს (Unemployment rate, 2024).

აღნიშნულ ქვეთავს საინტერესოდ წარმოჩენს მთლიანი შიდა პროდუქტის ანალიზი. იმას, რომ ჩილე ლათინური ამერიკის ეკონომიკურად საინტერესო და მყარი სახელმწიფოა, მოწმობს მთლიანი შიდა პროდუქტის მონაცემები. 2024 წელს მთლიანი შიდა პროდუქტი ჩილეში 30,200 აშშ დოლარს შეადგენდა. აღნიშნულ კონტექსტში განხილვის საგანია ეკონომიკურად აქტიური მოსახლეობის განაწილება სექტორების მიხედვით. ეს, უპირველეს ყოვლისა, გვაძლევს საშუალებას დავინახოთ მნიშვნელობა იმ დარგებისა, რომლებიც მეტადაა განვითარებული ჩილეში. აქ სოფლის მეურნეობა ყველაზე ნაკლები პროცენტულობითაა. იგი ეკონომიკის მხოლოდ 3.9% შეადგენს. შემდეგ მოდის მრეწველობის წილი, რომელიც 30.1 %-ია. ჩილეში დიდი მნიშვნელობისაა სპილენძისა და ლითონის მოპოვება. სწორედ ამ მიზეზით საუკუნეების განმავლობაში იგი წარმოადგენდა ევროპელთა მთავარი ინტერესის წყაროს. განთავისუფლების შემდეგ კი ეს სექტორი გახდა ერთ-ერთი მთავარი ეკონომიკური დასაყრდენი. ყველაზე დიდი ნაწილი ეკონომიკაში უჭირავს

მომსახურების სფეროს, რომელიც 56.21 % შეადგენს. მომსახურების სფეროს ასეთი მაღალი რიცხვი თამამად გვაძლევს იმით თქმის უფლებას, რომ ჩილე განეკუთვნება პოსტინდუსტრიული ეკონომიკის ქვეყანას.

ეკონომიკის განვითარების დონეზე საუბრისას მნიშვნელოვანია ჩილეს მაჩვენებლები შევადაროთ განვითარების სხვადასხვა დონეზე მყოფ სახელმწიფოებს. მთლიანი შიდა პროდუქტი სენეგალში 2024 წლისათვის 4.5000 აშშ დოლარს წარმოადგენდა. შვედეთში ეს რიცხვი 63.300 აშშ დოლარი იყო. მშპ-ის შედარებით, ნათელია, დავინახოთ, რომ შვედეთი უპირობო ლიდერია. ეს მიანიშნებს ქვეყნის მაღალ ეკონომიკურ განვითარებასა და ცხოვრების მაღალ ხარისხზე. რაც შეეხება სექტორების განაწილებას, სენეგალში ყველაზე დიდი ადგილი უჭირავს მომსახურების სფეროს, რომელიც 49,1% შეადგენს. სოფლის მეურნეობას 15.5%, ხოლო ინდუსტრიას 25.4%. პროცენტულობა შემდეგნაირად ნაწილდება შვედეთში. მომსახურების სფერო 65.9%, ინდუსტრია 22.6%, სოფლის მეურნეობა 1.1%. მონაცემთა შედარებისათვის ვიხელმძღვანელოთ დიაგრამით.

სურათი 15. 2024 წლის მშპ-ის შემადგენლობა სექტორების მიხედვით- ჩილე, სენეგალი, შვედეთი.

წყარო: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/chile/> და <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/senegal/> და <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/sweden/>

ამდენად, მონაცემები სრულყოფს შემდეგს: მომსახურების სექტორის განვითარების მიუხედავად, ჩილეს შუალედური პოზიცია უჭირავს ეკონომიკაში.

გარდა ამისა, აქ არანაკლებ დომინირებს ინდუსტრიაც. სენეგალში სოფლის მეურნეობას მნიშვნელოვანი ეკონომიკური ფუნქცია უჭირავს, რითაც იგი განვითარებადი ქვეყნების სიაში შედის. შვედეთი კი რჩება პოსტინდუსტრიული, განვითარებული ეკონომიკის ნათელ მაგალითად, სადაც მომსახურების სფეროზე კონცენტრირებულია ეკონომიკის დიდი ნაწილი.

მოსახლეობის რასობრივი სტრუქტურა

ჩილეს რასობრივი სტრუქტურა თავისი შინაარსით მეტად საინტერესოა. ისტორიულ წყაროებზე დაყრდნობით, ჩილეს რასობრივი სტრუქტურის ჩამოყალიბებაში დიდი წვლილი მიუძღვით ევროპელ კონკისტადორებს. ეს უკანასკნელნი აქ საუკუნეების განმავლობაში იყვნენ გაბატონებულნი. შესაბამისად, განაპირობეს მოსახლეობის ფორმირება. კოლონიზაციის პერიოდში მათ აქტიურად ჩამოჰყავდათ აფრიკელი მონებიც. დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდეგ კი ჩამოსახლდნენ - იტალიელი, გერმანელი, ფრანგი ვაჭრები და ეკონომიკური, პოლიტიკური ასპარეზი მოიპოვეს (W.Drake, 2026). სხვადასხვა ეთნოსის შერწყმამ ჩილეში განაპირობა თეთრკანიანი და არამკვიდრი მოსახლეობის დომინანტობა. ისინი ქვეყნის 88.9% შეადგენენ. დიდი წილი უჭირავს მაპუჩეს ეთნიკურ ჯგუფსაც-9.1%. აიმარა-0.7% . სხვა მკვიდრი ჯგუფები - 1%. დაუზუსტებელი წარმომავლობის ეთნიკური ჯგუფი კი 0.3%-ია (Ethnic groups, n.d.).

ჩილესაგან განსხვავებით სენეგალში ეთნიკური სტრუქტურა ადგილობრივი ტომების ხარჯზე ჩამოყალიბდა. აქ 20-ზე მეტი ეთნიკური ჯგუფი ცხოვრობს. მათ უდიდესი მნიშვნელობა აქვთ ქვეყნის ეკონომიკის, ისტორიის, კულტურის და სოციალური სამყაროს ჩამოყალიბებაში. აქ უმეტესწილად ვხვდებით ვოლოფის ეთნიკურ ჯგუფს (39.%). სენეგალში სიდიდით მეორე თემი ფულაა (27.5%). ისინი ძირითადად მისდევენ სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობას. შემდეგ მოდის სერერი, რომლის მოსახლეობაც 15%-ია. მანდინკა 4.9%, ჯოლა 4,2% და სონინკე 2.4%. სხვადასხვა ეთნიკურ ჯგუფში ერთიანდება მოსახლეობის 5.4% (Ethnic groups, n.d.).

საინტერესო სტატისტიკას გვთავაზობს შვედეთი. აქ მოსახლეობის 79.6% შვედია. მცირე რაოდენობით არიან სირიელები (1.9%), ერაყელები (1.4%), ფინელები (1.3%) და სხვა ეთნოსის წარმომადგენლები (Ethnic groups, n.d.). მოსახლეობის ასეთი მრავალფეროვნება გამოწვეულია იმიგრაციის ხარჯზე. თუ ისტორიულ რეალობას თვალს გადავავლებთ მეორე მსოფლიო ომმა განაპირობა შვედი ხალხის ფორმირებაში მნიშვნელოვანი ცვლილებები. ომის შემდეგ შვედეთი ყალიბდება მყარ სახელმწიფოდ, რომელიც სკანდინავიაში ინტერესის წყაროს წარმოადგენს და სწორედ ამით აიხსნება ფინელების დიდი რაოდენობა. 2010 წლიდან მაშინ, როცა ახლო აღმოსავლეთში სირიის სამოქალაქო კონფლიქტი დაიწყო, შვედეთში უამრავი ადამიანი მიგრირდა თავშესაფრის ძიებისათვის. ეს მონაცემი საინტერესოა მიგრაციული კვლევებისას, ვინაიდან მსგავსი მიგრაციული ნაკადების ფონზე შვედეთს მოუწია მკაცრი შეზღუდვის დაწესება მიგრანტების მასობრივი შემოდინების გამო (People and Ethnic groups, n.d.).

მოსახლეობის ეთნოლინგვისტური სტრუქტურა

ევროპული კოლონიზაციის კვალი ჩილეში ყველაზე კარგად ჩანს ლინგვისტური კუთხით. ქვეყნის ოფიციალურ და მთავარ საკომუნიკაციო ენას წარმოადგენს ესპანური, რომელზეც 99.5% საუბრობს. მაჩუპეს ეთნიკური ჯგუფიდან გამომდინარე აქ 1% მეტყველებს მაპუდუნგურ ენაზე, თუმცა იგი ითვლება ჩილეს მშობლიურ ენად, რომელიც დავიწყებას მიეცა. ამ ენაზე ცენტრალურ და სამხრეთ ჩილეში საუბრობენ. წარსულიდან გამომდინარე ჩილეში ბევრი საუბრობდა გერმანულ ენაზე (Nag, 2018). პროცენტულად საკმაოდ ბევრმა იცის ინგლისური ენა-10.2%. ამდენად, აქ უპირატესობით სარგებლობს ინდოევროპული ენების ოჯახი. რომანული ჯგუფის ორი ენა-ესპანური და ინგლისური ენები. სხვადასხვა ენები, იმიგრანტი მოსახლეობის ხარჯზე ფიქსირდება, რომლის პროცენტული რაოდენობა 2.3%-ს შეადგენს (languages of chile, n.d.).

კოლონიზაციის კვალი დაეტყო სენეგალსაც, სადაც ოფიციალური ენა არის ფრანგული. აქ საუკუნეების განმავლობაში გაბატონებული იყვნენ ფრანგი

კოლონისტები, რომლებსაც სენეგალის ეთნოლინგვისტურ სტრუქტურაზეც თავისი წვლილი მიუძღვით. გარდა ფრანგული ენისა, აქ ვხვდებით ეთნიკური სტრუქტურის კვალდაკვალ არსებულ ენობრივ ერთეულებს, როგორებიცაა: ვოლოფი, პულარი, ჯოლა, მანდინკა, სერერი და სონინკე (Languages, n.d.).

ლინგვისტური მრავალფეროვნებით არ გამოირჩევა შვედეთი. ქვეყნის ოფიციალური ენაა შვედური, რომელზეც მოსახლეობის აბსოლუტური უმრავლესობა საუბრობს. იგი განეკუთვნება გერმანულ ენათა ჯგუფს. ამიტომ გერმანული ენის გავლენა ნათელია შვედურ ენაში (Language, n.d.).

მოსახლეობის რელიგიური სტრუქტურა

ევროპული დაპყრობები კონკრეტულ ტერიტორიებზე არ ემსახურებოდა მხოლოდ ეკონომიკური ან პოლიტიკური მონოპოლიის მოპოვებას. ევროპელთა მთავარი მამოძრავებელი ამა თუ იმ ადგილას რელიგიური რწმენის შეტანა და გავრცელება იყო. ამდენად, ჩილეშიც მისიონერული ღონისძიების განხორციელებამ შედეგი გამოიღო და მე-16 საუკუნეში კათოლიციზმმა დაიწყო აღმავლობა (Sawe, 2018). ესპანელებმა აქ შემოიტანეს კათოლიციზმი და დღეს ქვეყნის მოსახლეობის 57% კათოლიკეა. რელიგიური თვალსაზრისით ჩილე მეტად მრავალფეროვანი სახელმწიფოა. 16.2% პროტესტანტია. სხვა ქრისტიანული და ქრისტიანობასთან დაკავშირებული რელიგიების მიმდევრები კი 1.3%-ს შეადგენენ. საინტერესოა, რომ ქვეყნის მოსახლეობის 25.7% არარელიგიურ სამყაროს განეკუთვნება. ისინი არიან ადამიანები, რომლებსაც არ აქვთ ჩამოყალიბებული შეხედულება ღმერთის არსებობის შესახებ და მისდევენ არარელიგიურ ტენდენციას. სხვა რელიგიების მიმდევრები მათ შორის: ისლამის, იუდაიზმის, მართმადიდებელი ქრისტიანების რაოდენობა კი 1%-ზე ნაკლებია (Religions, n.d.).

სენეგალის მოსახლეობის 97.2 % სანიტი მუსლიმია. 2.7 % კი ქრისტიანი კათოლიკე (RELIGIONS, n.d.). ისტორიული რეალობის კვალი ყველაზე კარგად ჩანს შვედეთის რელიგიურ სტრუქტურაში. თავდაპირველად აქ წარმართი რელიგიური მიმდინარეობა და კერპთაყვანისმცემლობა ჩვეულებრივი მოვლენა

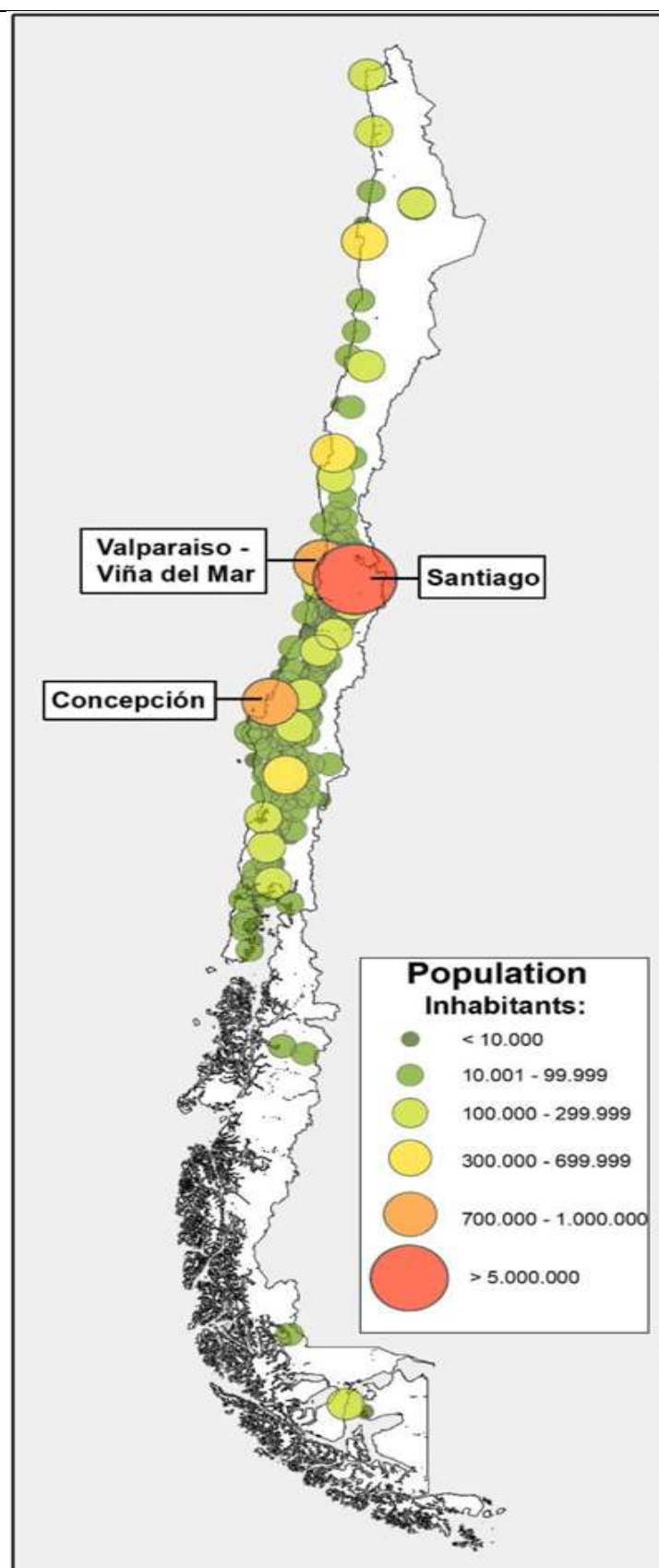
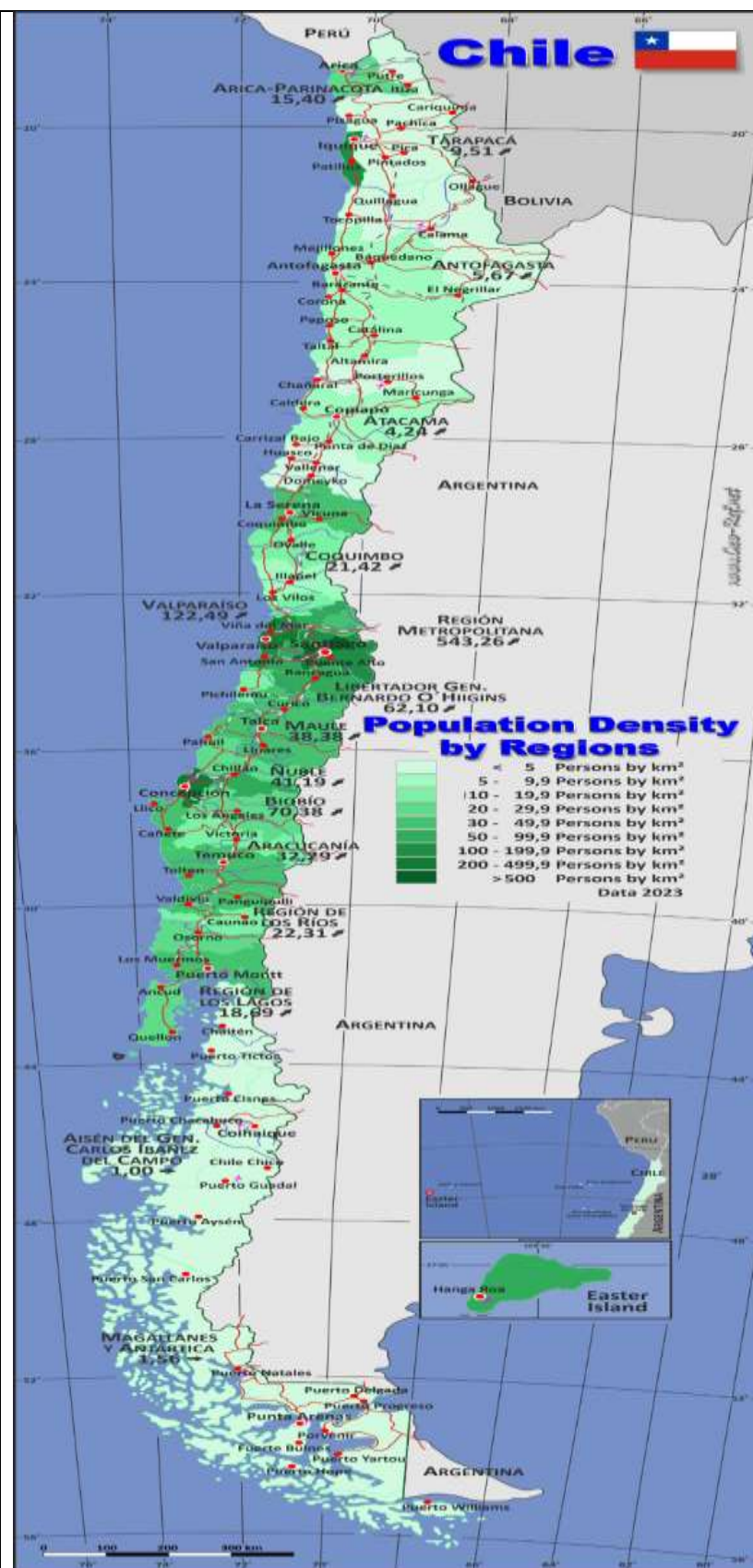
იყო. მას შემდეგ, რაც მე-11 საუკუნეში შვედეთმა კათოლიციზმი მიიღო ქრისტიანული რელიგია აქ უპირატესი გახდა. ლუთერანული მიმდინარეობების კვალი შვედეთშიც შეინიშნება და 2000 წლამდე მთავარი რელიგიური მიმართულება ლუთერანობა იყო (Religion of Sweden, n.d.). ლუთერანი ქრისტიანები მოსახლეობის 53.9% შეადგენენ, სხვა რელიგიის მიმდევრები (მათ შორის კათოლიკეები, მართმადიდებლები, მუსლიმები, ებრაელები) 8.9%. აქაც საკმაოდ დიდი რაოდენობით არსებობენ ადამიანები, რომლებსაც არ აქვთ რელიგიური გამოხატულება და არ აღიარებენ არცერთი ღმერთის სახელს. ისინი მოსახლეობის 37.2 % შეადგენენ (religions, n.d.).

ურბანიზაცია, განსახლება და მოსახლეობის ტერიტორიული განლაგება

მოსახლეობის გეოგრაფიის დახასიათებისას დიდი მნიშვნელობა ენიჭება ქალაქებს და მათ დატვირთვას. იმას თუ რის მიხედვით ირჩევს მოსახლეობა განსახლების ადგილს, დამოკიდებულია ქვეყნის ფიზიკურ გეოგრაფიაზე. ჩილე სამხრეთ ამერიკის კონტინენტზე მდებარეობს. მას აღმოსავლეთიდან აკრავს უძლიერესი მთათა სისტემა -ანდები, რომელიც, რა თქმა უნდა, განაპირობებს მოსახლეობის განსახლების ვიწრო არეალს. ჩრდილოეთით მდებარე ატაკამას უდაბნო საცხოვრებლად რთულ პირობებს ქმნის. სამხრეთით ცივი კლიმატური პირობების გამო ცენტრალური ჩილეს ტერიტორია მეტად ხელსაყრელი და მიმზიდველია. სწორედ ამიტომ მოსახლეობის უმრავლესობა სწორედ ცენტრალურ ნაწილშია თავმოყრილი. ქვეყნის ამ ტერიტორიაზე არსებული კლიმატური პირობები ხელს უწყობს სამეურნეო დაქმიანობას და ავითარებს ეკონომიკას.

ქვეყნის ტერიტორიის ათვისების შესახებ უფრო მყარად მსჯელობის საშუალებს მოგვცემს სიმჭიდროვის გამოთვლა. ჩილეს მოსახლეობის საერთო რაოდენობის შეფარდება ქვეყნის საერთო ფართობთან, გვიჩვენებს მოსახლეობის სიმჭიდროვეს. ეს მაჩვენებელი ჩილეში დაახლოებით 27 კაცი/კმ²-ია (Population Density, n.d.). ეს, უპირველესად, განპირობებულია მოსახლეობის საერთო

რაოდენობით, ფართობითა და ბუნებრივი პირობებით. მსგავსი მონაცემის ფონზე ჩილე ნაკლებად მჭიდროდ დასახლებული სახელმწიფოა. ჩილე მაღალურბანიზებულია. 2023 წლის მონაცემებით ჩილეს მოსახლეობის 88% ურბანიზებულია (Urbanization, n.d.).

სურათი 16. ჩილეს მოსახლეობის განსახლება რეგიონების მიხედვით. წყარო: <https://www.geo-ref.net/ph/chl.htm>

სურათი. 17 ჩილეს მოსახლეობის სიმჭიდროვე მთავარ ქალაქებში. წყარო:
https://www.researchgate.net/figure/Spatial-distribution-of-population-in-cities-of-continental-Chile-with-more-than-5000_fig1_324922171

ნახევარზე მეტი ქალაქში ცხოვრობს, ამიტომ ქვეყნის მთავარი აქტივობები და ეკონომიკური პოტენციალი ქვეყნის ცენტრალურ ნაწილშია თავმოყრილი. ჩილეს უდიდესი ქალაქია- სანტიაგო (6,726,045 კაცი) -დედაქალაქი და მთავარი ეკონომიკური ცენტრი. ურბანიზაციის მაჩვენებლით შემდეგია- ვალპარაისო (861,145 კაცი) -მთავარი საპორტო ქალაქი წყნარი ოკეანის მიმართულებით. კონსეპციონი 561,741 კაცი) - სამრეწველო ჯაჭვი. ანტოფაგასტა (385,812) - სპილენძის მოპოვების მთავარი ცენტრი (chile-demographics, n.d.).

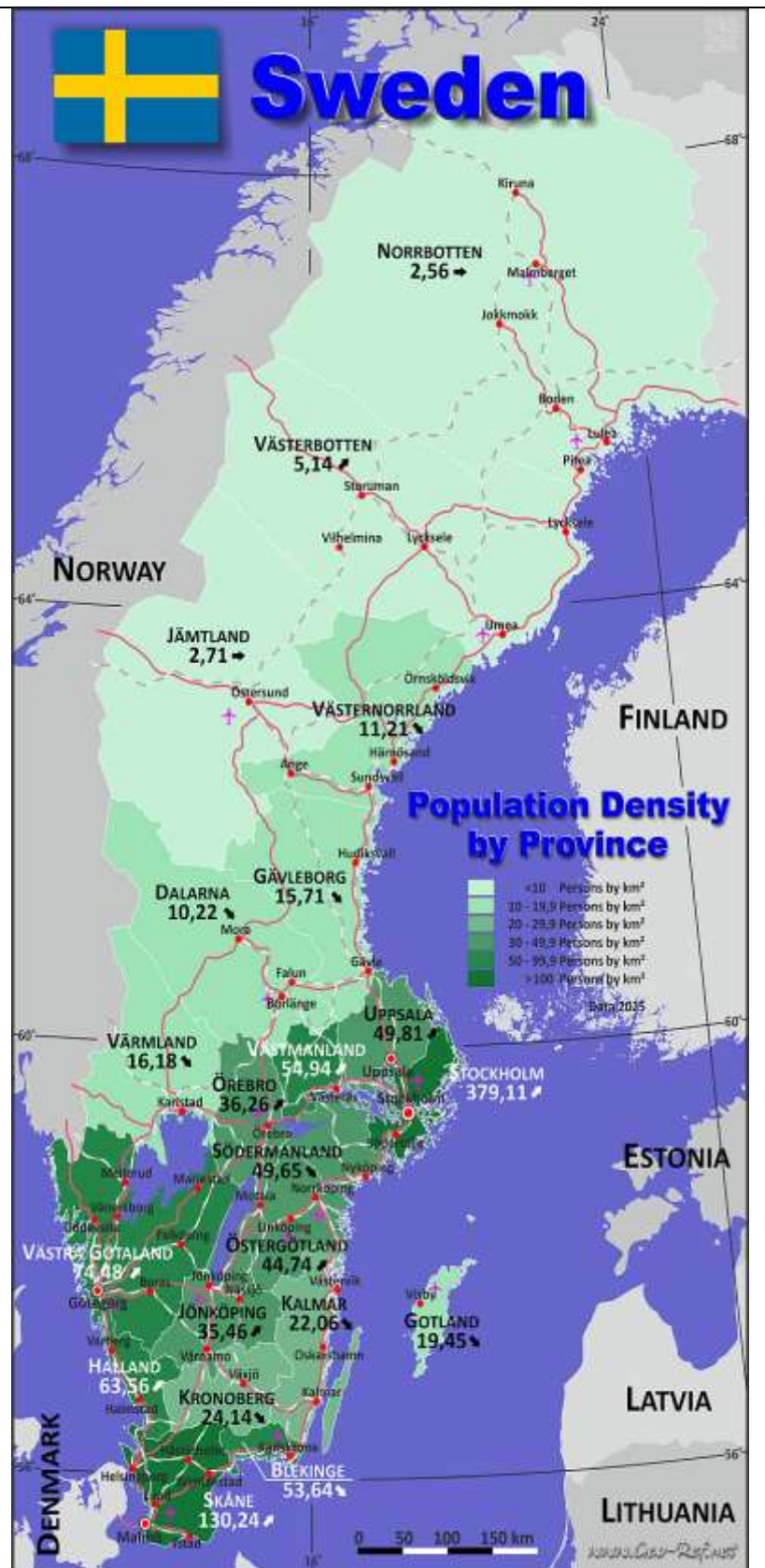
განსხვავებულ სურათს გვთავაზობს სენეგალი და შვედეთი. ეს ორი უკანასკნელი ყველა შესაძლო კრიტერიუმით რადიკალურად განსხვავდება ერთმანეთისაგან და გამონაკლისი არც ურბანიზაცია და განსახლებაა. სენეგალი აფრიკის კონტინენტზე მდებარეობს. დასავლეთიდან მას ატლანტის ოკეანე ესაზღვრება, რაც განაპირობებს მთავარი დასახლების არეალს. აქ მოსახლეობას აქვს ხელსაყრელი ბუნებრივი პირობები საცხოვრებლად. ცალსახაა, მოსახლეობის განსახლებაზე დიდი გავლენა აქვს წყლის რესურსს. სენეგალი გვალვებითა და ნალექების ნაკლებობით გამოირჩევა. ამიტომ მოსახლეობა შედარებით მეტად ნოტიო დასავლეთ და სამხრეთ ნაწილშია კონცენტრირებული (Settlement patterns, n.d.). ისევე როგორც ჩილეში სენეგალშიც სიმჭიდროვე მაღალია ქალაქებში. სენეგალის მოსახლეობის სიმჭიდროვე 96 კაცი/კმ²-ზე. ეს საკმაოდ მაღალი მაჩვენებელია, რაც მცირე ფართობისა და მზარდი მოსახლეობის რაოდენობის შედეგია. მოსახლეობა უმეტესად თავმოყრილია დაკარში, სენეგალის დედაქალაქში. თუმცა ურბანიზაციის მაჩვენებელი აქ შედარებით დაბალია და 49.6%-ს შეადგენს (Urbanization, n.d.).

სურათი .18 სენეგალის მოსახლეობის განსახლება რეგიონების მიხედვით.

წყარო: <https://www.geo-ref.net/ph/sen.htm>

ურბანიზაციის სურათით შედეგით ძალიან ჰგავს ჩილეს. შედეგით მდებარეობს ევროპის ჩრდილოეთ ნაწილში, სკანდინავიის ნახევარკუნძულზე. რთული რელიეფური და კლიმატური პირობების გამო შედეგით მოსახლეობა ძირითადად ცხოვრობს სამხრეთ ნაწილში. აქ ტემპერატურა ნაკლებად მკაცრია, დღის ხანგრძლივობაც შედარებით გრძელი. ამიტომ ხელშემწყობი ფაქტორებია ეკონომიკური თუ ცხოვრების ხარისხის თვალსაზრისით.

მოსახლეობის ძირითადი ნაწილი კონცენტრირებულია ქალაქებში, რომლებსაც მთავარი ეკონომიკური დატვირთვა აქვთ. ზემოთხსენებულ სამ ქვეყანას შორის ყველაზე მაღალი ურბანიზაცია აქვს შვედეთს. ურბანიზაციის დონე 2023 წლის მონაცემებით შვედეთში 88.7%-ია (urbanization, n.d.). მთავარი დატვირთვა მოდის ქალაქებზე: სტოკჰოლმი (1,500,093 კაცი), გეტენბორგი (562,945 კაცი), მალმო (318,242) და უპსალა (134,252 კაცი) (Main Cities by Population in Sweden, n.d.).

მიუხედავად მსგავსი ურბანიზაციული დატვირთვისა, შვედეთში დაბალია სიმჭიდროვე. იგი დაახლოებით 24 კაცი/კმ² -ს უდრის. ეს აიხსნება დიდი ტერიტორიული ერთეულით, რომლის დიდი ნაწილი დაუსახლებელია.

სურათი .19 შვედეთის მოსახლეობის განსახლება რეგიონების მიხედვით

წყარო: <https://www.geo-ref.net/ph/swe.htm>

ამდენად, სამივე ქვეყნის სიმჭიდროვის, ურბანიზაციისა და განსახლების არელების შესწავლა გვეხმარება შევიქმნათ წარმოდგენა სოციალურ-პოლიტიკურ და ეკონომიკურ სიტუაციაზე. მიუხედავად ამ ქვეყნების სხვადასხვა მდებარეობისა, ნათელია, რომ მოსახლეობის განსახლებაზე, უპირველეს ყოვლისა, დიდი მნიშვნელობა აქვს გარემო პირობებს. ამდენად, ჩილესა და შვედეთის მაგალითი ცხადყოფს, რომ შესაძლებელია ქვეყანა იყოს მაღალურბანიზებული. რაც შეეხება სენეგალს იგი რჩება ურბანული განვითარების გზაზე, რისთვისაც დემოგრაფიულ პროცესებში აქტიური რეფორმების გატარება მოუწევს.

დასკვნა

ნაშრომი თავისი შინაარსით წარმოადგენდა ჩილეს საზოგადოებრივი გეოგრაფიისა და მობილობის, განვითარებისა და დემოგრაფიის ანალიზს. ნაშრომის დასასრულს, სტატისტიკური და ანალიტიკური მონაცემების შეჯამებით აღნიშნულ კონტექსტში, ნათელია, ის სივრცითი რეალობა, რომელიც ჩილემ სენეგალმა და შვედეთმა დაგვანახა. ნაშრომი გვარწმუნებს იმაში, რომ სოციალურ-პოლიტიკური სტრუქტურა რამდენადაც დამოკიდებულია გეოგრაფიულ მდებარეობაზე, იმდენად განსაზღვრავს დემოგრაფიულ პროცესებს. ისტორიული სინამდვილე, მიგრაციები, მთლიანად აყალიბებს საზოგადოების ეთნიკურ, რელიგიურ და ლინგვისტურ სტრუქტურასა და კულტურულ იდენტობას. მოსახლეობის რაოდენობა, სქესობრივი სტრუქტურა და შრომის წილი არანაკლებ აუცილებელია ქვეყნის გაძლიერებისათვის. საინტერესო ილუსტრირება შემოგვთავაზა ურბანიზაციისა და სიმჭიდროვის მონაცემებმა. ამდენად, სხვადასხვა კონტინენტურმა არეალმა, სხვადასხვა განვითარების საფეხურმა, ლოგიკური განვითარების სამი სხვადასხვა მოდელი აჩვენა. დემოგრაფიული მონაცემების ანალიზისას, გამოიკვეთა, რომ ჩილეს აფრიკული და ევროპული სახელმწიფოების ფონზე შუალედური პოზიცია უჭირავს. ამას ადასტურებს მოსახლეობის ხარისხის შესწავლაც. ეთნიკურმა, რელიგიურმა და ლინგვისტურმა შედარებამ ცხადყო მრავალფეროვნებები ისტორიული რეალობის კვალდაკვალ. პოსტინდუსტრიული განვითარების გზაზე მყოფ სახელმწიფოში მშპ-ის წილი ის

მაჩვენებელია, რომელიც საფუძვლიანად გვარწმუნებს უთანასწორობაზე ამ სახელმწიფოებს შორის.

ამდენად, აღნიშნული განსხვავებების ფონზე ვრწმუნდებით, რომ ქვეყნის განვითარება სრულიად დამოკიდებულია მობილობაზე, დემოგრაფიული, ეკონომიკური, პოლიტიკურ-ისტორიული და ფიზიკურ-გეოგრაფიული პროცესების შესწავლაზე.

გამოყენებული ლიტერატურა

(თ. გ.). მოპოვებული worldometers: https://www.worldometers.info/img/maps_c/CI-map.gif-დან

(თ. გ.). მოპოვებული <https://www.worldometers.info/demographics/chile-demographics/>-დან

(2026 წლის 17 APRIL). მოპოვებული BRITANICA:
<https://www.britannica.com/place/Chile>-დან

(2026). მოპოვებული WorldAtlas: <https://www.worldatlas.com/maps/chile>-დან

Augustyn, A. (თ. გ.). *history of Chile*. მოპოვებული Britannica:
https://www.britannica.com/topic/history-of-Chile?utm_source=-დან

chile. (თ. გ.). მოპოვებული worldbank:
<https://www.worldbank.org/ext/en/country/chile>-დან

chile Administrative divisions. (2024). მოპოვებული factbook:
<https://web.archive.org/web/20260131051401/https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/chile/>-დან

Chile Age structure (2024). (2025 წლის 23 december). მოპოვებული WORLD

FACTBOOK:

<https://web.archive.org/web/20260126020712/https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/chile/#people-and-society-დან>

chile-demographics. (თ. გ.). მოპოვებული worldometers.info:

<https://www.worldometers.info/demographics/chile-demographics/-დან>

Contreras, C. S. (თ. გ.). *Migration in Chile: trends and policy responses in the period*

2000-2021. მოპოვებული chrome-

<extension://efaidnbmninnbpcajpcgclcfndmkaj/https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2022-11/PNUDLAC-working-paper-32-Chile-EN.pdf-დან>

crude birth rate. (თ. გ.). მოპოვებული population.un.org:

<https://population.un.org/dataportal/data/indicators/70/locations/752/start/1990/end/2025/table/pivotbylocation?df=bf382461-5998-4b9d-963d-4811ef69ae79-დან>

editors, B. (2026 წლის 28 MAY). *Augusto Pinochet*. მოპოვებული BRITANICA:

<https://www.britannica.com/topic/history-of-Chile-დან>

Education expenditure. (2025 წლის 23 december). მოპოვებული cia.gov:

<https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/sweden/-დან>

Ethnic groups. (თ. გ.). მოპოვებული the world factbook:

<https://web.archive.org/web/20260126020712/https://www.cia.gov/the-world-factbook/field/ethnic-groups/-დან>

Ethnic groups. (თ. გ.). მოპოვებული cia.gov:

<https://web.archive.org/web/20260118055435/https://www.cia.gov/the-world-factbook/field/ethnic-groups/-დან>

Ethnic groups. (თ. გ.). მოპოვებული cia. gov:

<https://web.archive.org/web/20260127142532/https://www.cia.gov/the-world-factbook/field/ethnic-groups/-დან>

LABOR FORCE. (2024). მოპოვებული WORLD FACTBOOK:

<https://web.archive.org/web/20260126020712/https://www.cia.gov/the-world-factbook/field/labor-force/>-დან

LABOR FORCE. (2024). მოპოვებული CIA.GOV: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/sweden/>-დან

LABOR FORCE SENEGAL. (2024). მოპოვებული CIA.GOV: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/senegal/>-დან

Language. (თ. გ.). მოპოვებული CIA.GOV:

<https://web.archive.org/web/20260127142532/https://www.cia.gov/the-world-factbook/field/languages/>-დან

Languages. (თ. გ.). მოპოვებული cia.gov:

<https://web.archive.org/web/20260118055435/https://www.cia.gov/the-world-factbook/field/languages/>-დან

languagesof chile. (თ. გ.). მოპოვებული cia.gov:

<https://web.archive.org/web/20260126020712/https://www.cia.gov/the-world-factbook/field/languages/>-დან

Literacy in senegal. (2025 წლის 23 december). მოპოვებული cia.gov:

<https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/senegal/>-დან

Literacy. (2025 წლის 23 december). მოპოვებული cia.gov: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/chile/>-დან

Main Cities by Population in Sweden. (თ. გ.). მოპოვებული Worldometers:

<https://www.worldometers.info/world-population/sweden-population/>-დან

migration in latin America. (თ. გ.). მოპოვებული IOM worldwide:

https://www.iom.int/search?keywords=chile&created=All&sort_bef_combine=created_DESC&antibot_key=NS8deXTdO6o-K1uLs1VdpMB_jRw87RCIHHP9ofndUp8&page=2-დან

- Nag, O. S. (2018 წლის 9 july). *what Language are spoken in chile?* მოპოვებული WorldAtlas: <https://www.worldatlas.com/articles/what-languages-are-spoken-in-chile.html>-დან
- People and Ethnic groups.* (თ. გ.). მოპოვებული BRITANNICA: <https://www.britannica.com/place/Sweden/Climate#ref1273844>-დან
- Population Density.* (თ. გ.). მოპოვებული worldometers.info: <https://www.worldometers.info/demographics/chile-demographics/>-დან
- Population development in Chile.* (2026 წლის JANUARY). მოპოვებული WorldData: <https://www.worlddata.info/america/chile/populationgrowth.php>-დან
- Population of Chile (2026 and historical).* (თ. გ.). მოპოვებული Worldometer: <https://www.worldometers.info/world-population/chile-population/>-დან
- Population policy of the government of Chile.* (თ. გ.). მოპოვებული National library of medicine: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/545550/>-დან
- Religion of Sweden.* (თ. გ.). მოპოვებული Britanica: <https://www.britannica.com/place/Sweden/Religion>-დან
- religions.* (თ. გ.). მოპოვებული cia.gov: <https://web.archive.org/web/20260127142532/https://www.cia.gov/the-world-factbook/field/religions/>-დან
- Religions.* (თ. გ.). მოპოვებული the world factbook: <https://web.archive.org/web/20260126020712/https://www.cia.gov/the-world-factbook/field/religions/>-დან
- RELIGIONS.* (თ. გ.). მოპოვებული cia. gov: <https://web.archive.org/web/20260118055435/https://www.cia.gov/the-world-factbook/field/religions/>-დან
- Sawe, B. E. (2018 წლის 9 july). *Largest Religions in Chile.* მოპოვებული WorldAtlas: <https://www.worldatlas.com/articles/largest-religions-in-chile.html>-დან

Settlement patterns. (თ. გ.). მოპოვებული Britannica:

<https://www.britannica.com/place/Senegal/Languages>-დან

Unemploment rate. (2024). მოპოვებული cia.gov:

<https://web.archive.org/web/20260126020712/https://www.cia.gov/the-world-factbook/field/unemployment-rate/>-დან

urbanization. (თ. გ.). მოპოვებული cia.gov:

<https://web.archive.org/web/20260126020712/https://www.cia.gov/the-world-factbook/field/urbanization/>-დან

Urbanization. (თ. გ.). მოპოვებული CIA.GOV:

<https://web.archive.org/web/20260126020712/https://www.cia.gov/the-world-factbook/field/urbanization/>-დან

Urbanization. (თ. გ.). მოპოვებული cia.gov:

<https://web.archive.org/web/20260118055435/https://www.cia.gov/the-world-factbook/field/urbanization/>-დან

W.Drake, P. (2026 წლის 9 june). მოპოვებული Britannica:

<https://www.britannica.com/place/Chile/People>-დან

გოგსაძე, გ. (2008). *მოსახლეობის გეოგრაფია*. თბილისი: საარი. მოპოვებული

chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://tsu.ge/assets/media/files/17/%E1%83%9E%E1%83%A3%E1%83%91%E1%83%9A%E1%83%98%E1%83%99%E1%83%90%E1%83%AA%E1%83%98%E1%83%90/Mosakhleobis%20geografia-danartit.pdf-დან

გოგსაძე, გ. (2019). *მოსახლეობის გეოგრაფია*. თბილისი, საქართველო: ივანე

ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა. მოპოვებული chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/file:///C:/Users/Nineli/Downloads/%E1%83%9B%E1%83%9D%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%AE%E1%83%9

A%E1%83%94%E1%83%9D%E1%83%91%E1%83%98%E1%83%A1%20%E1%83%92%E1%83%94%E1%83%9D%E1%83%92%E1%83%A0%E1%83%90%E1%83%A4%E1%-დან

ჩილე. (2026 წლის 4 april). მოპოვებული Wikipedia:

<https://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%A9%E1%83%98%E1%83%9A%E1%83%94%E1%-დან>

ჩილე, მსოფლიო ატლასი. (თ. გ.). *შემეცნების სამყარო* (გვ. 47).-ში